عرفان لطيف

Gul Hayat Institute

يع ڪندڙ:- محڪمۂ اطلاعات مغربي پاڪستان حيدرآبا

درگاھ شاھ عبداللطيف ڀٽائي

Gul Hayat Institute

عرفان لطيف

Gul Hayat Institute

شايع ڪندڙ:- محڪمهٔ اطلاعات مغربي پاڪستان حيدرآب

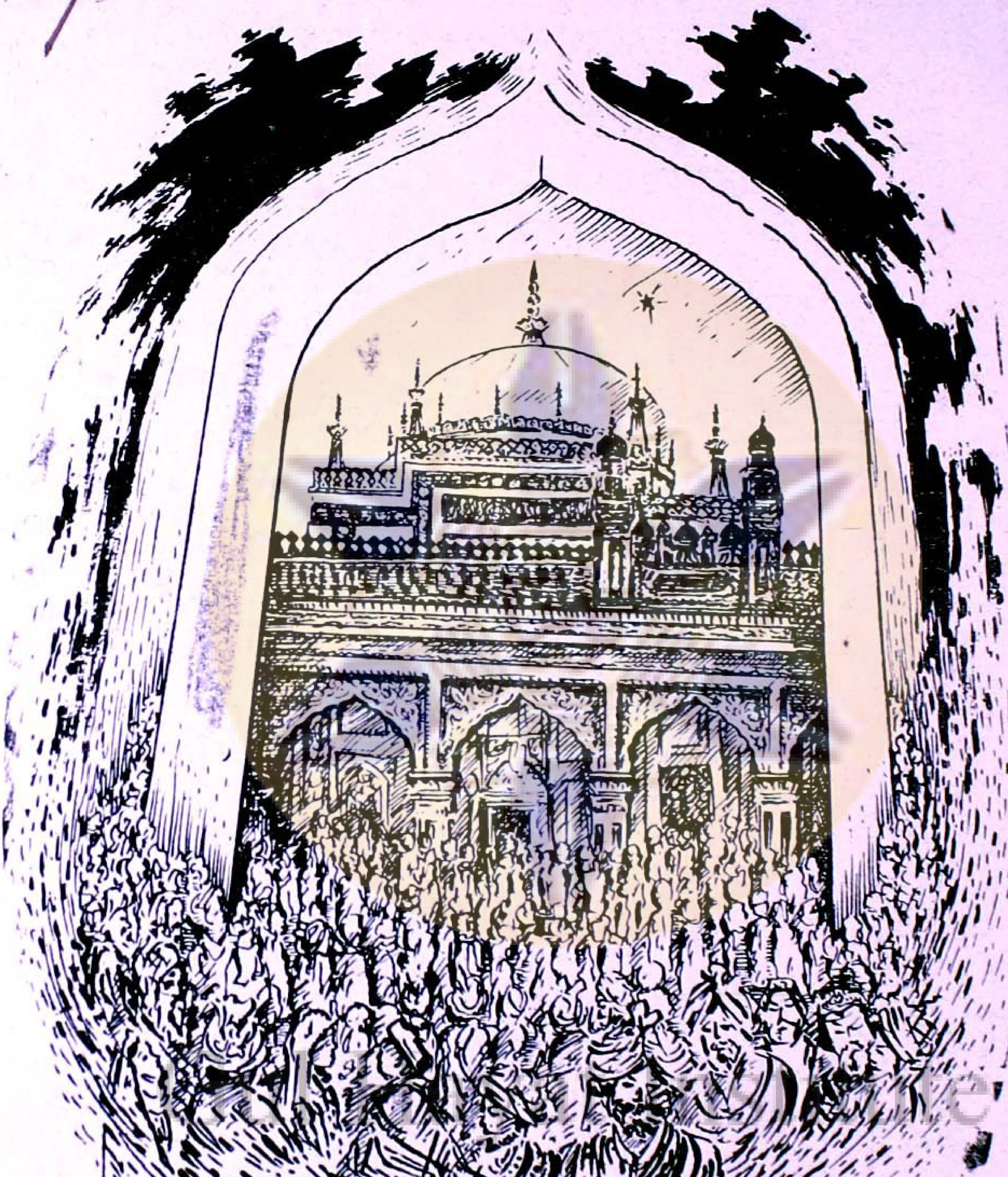

فهرست

نمبر	مضمون
١	پيغام :- جناب غلام نبي صاحب مغل
٢	پيش لفظ :- جناب سرور حسن صاحب
٣	نذرانہ عقيدت :- سيد بشير حسين صاحب
٤	شاه جو عرفان
٥	وحدانيت
٦	رسالت ۽ پ

Gul Hayat Institute

Gul Hayat Institute

جناب غلام نبي ميمڻ

وزير اطلاعات، قانون ۽ پاليماني امور

حڪومت آلهندو پاڪستان .

پيغام

واديءِ سنڌ جي سرزمين اسانجي برصغير ۾ باب الاسلام جو درجو رکي ٿي ڇاڪاڻ ته آڳاٽي زماني کانئي عرب ملڪ جا مسلمان تجارت ۽ تبليغ جي سانگي سنڌ ۾ ايندا رهيا. اهڙيءَ طرح هن برصغير جي ڪفرستان ۾ اسلامي نور جو چراغ سڀ کان اول هن سرزمين تي روشن ٿيو جنهن جا ڪرڻا رفته رفته هندستان جي ڪنڊڪڙڇ تائين پهچندا رهيا.

مسلمان تاجرن جي مسلسل آمدورفت ۽ هنن تبليغ ۽ تجارتي ساک ۽ ايمانداري کان متاثر ٿي، هتي جا باشندا اسلام جي دائري ۾ داخل ٿيندا رهيا. انهيءَ اسلامي معاشري ۽ پاڪيزه ماحول هن سرزمين کي ڪيترائي عارف، ۽ ڪامل بزرگ عطا ڪيا، جن پنهنجي روحاني تعليم سان هتي جي رهاڪن کي فيضياب ڪيو.

انهن باڪمال بزرگن مان شاه عبداللطيف ڀٽائي جي بلند مقام کي هند ۽ سنڌ جا ماڻهو تسليم ڪري چڪا آهن. اسان جو شاه لطيف نه فقط روحاني علم ۽ عرفان جي دولت کان مالا مال هو، پر پاڻ هڪ نهايت عظيم مفڪر ۽ بلند پايه شاعر پڻ هيو. جنهن پنهنجي فڪر کي پختو ڪرڻ لاءِ عملي تجربي کي ضروري ڄاتو ۽ انهيءَ لاءِ سير وسياحت وسيلي جهر جهنگ ۽ جبل ڏوري، واديون ۽ ميدان لتاڙي، سامونڊي ڪنارن تائين اچي، هن جي ديس ۾ رهندڙ هر طبقي جي ماڻهن جي زندگيءَ جو عميق نظر سان مطالعو ڪيو. انهيءَ ڪانپوءِ شاه لطيف عرفان الاهي ۽ روحاني رمزن کي پنهنجي مشاهدي سان مطابقت

Gul Hayat Institute

ڏيئي عوامي داستانن ۽ لوڪ ڪهاڻين کي تشبيهه بڻائي نهايت اعليٰ معيار جي شعر جي صورت ۾ پيش ڪيو.

جئين مولانا روم جي ڪلام متعلق چيو ويو آهي ته:-

هست قرآن در زبان پهلوي

اهڙي طرح شاه لطيف ڀاڻ پنهنجي ڪلام جي باري ۾ چيو آهي ته:-

"جي تو بيت ڀانئيا، سي آيتون آهين.
نيو من لائين، پريان سندي پار ڏي."

شاه صاحب جي بيان مان ظاهر آهي ته] سندس ڪلام ۾ جا بجا آهي آيتون يعني نشانيون ظاهر آهن جي اسانکي پنهن جي محبوب حقيقي سان ملڻ واري منزل تائين رسائي سگهن ٿيون. شاه صاحب جي ڪلام کي انهي نقطه نظر سان پرجهڻ ۽ پروڙڻ جي ڪوشش ڪبي ته يقيناً سالڪ کي مالڪ حقيقي جي مشاهدي ماڻڻ ۽ منزل مقصود تي پهچڻ ۾ وڏي مدد ملندي.

شاه صاحب جي ورسيءَ جي موقع تي هرڪنهن سال محڪمه اطلاعات جي طرفان مضامين ۽ ڪتابن جي اشاعت وسيلي لطيفي پيغام کي عوام جي هرڪنهن طبقي تائين پهچائڻ جي ڪوشش جاري آهي. هن سال بہ انهيءَ مقصد سان عرفان لطيف جي نالي هي ڪتاب شايع ٿي رهيو آهي. عرفان لطيف جي مطالع مان معلوم ٿيندو ته شاه لطيف

پنهن جي ڪلام ۾ ڪهڙيءَ ريت قرآني آيات جي روشنيءَ ۾ اسلامي فلسفهٔ حيات جي تبليغ ۽ تشريح ڪئي آهي تاڪه اهو دلڪش شاعرانه ڪلام، راهِ حق جي پانڌيئڙن کي نصب العين حاصل ڪرڻ ۾ هٿي ڏئي. اميد ته عرفانِ لطيف عوام لاءِ واقعي ڪارائتو ثابت ٿيندو.

غلام نبي ميمڻ
وزير اطلاعات، قانون ۽ پارليماني امور
حڪومت مغربي پاڪستان

Gul Hayat Institute

Gul Hayat Institute

جناب مسرور حسن خان

تمغہ پاڪستان سي - ايس - پي

ڪمشنر حيدرآباد ڊويزن .

Gul Hayat Institute

Gul Hayat Institute

ڪمشنر هائوس

حيدر آباد

۲۸ مئي ۱۹۶۶ع.

پيش لفظ

شاه عبداللطيف ڀٽائي عليه رحمت جي عارفاڻي ڪلام ۾ زندگي جي هر پهلو جي جهلڪ نمايان طور نظر اچي ٿي ۽ قدم قدم تي هو اسانجي رهبري ڪري مشڪلات مان پار اڪاري همت ۽ حوصلو ڏياري زندگيءَ جي منزل مقصود تي پهچڻ ۾ اسان جي رهنمائي ڪري ٿو.

شاه جي رسالي کي شعر جي ڪسوٽي تي پرکڻ سان اسان کي اهي ته عجيب ۽ انوکيون خوبيون ۽ جدتون نظر اينديون جن جو مثال هند توڙي سنڌ جي عالي مقام شاعرن جي ڪلام ۾ نه ملندو.

معرفت جا سبق اهڙي ته عام فهم انداز ۾ بيان ڪيا اٿس ۽ تشبيهون خواه استعارا اهڙا ڪمآندل آهن جي هرڪنهن طبقي جي روزمره زندگي سان واسطو رکن ٿا. ويتر جو لوڪ ڪهاڻين کي پنهن جي پيغام پهچائڻ جو وسيلو بنايو اٿس تنهن سندس ڪلام جي مقبوليت ۾ ڪافي ڪسر ڪاڍي ڇڏي آهي.

شاه لطيف ثقافتي ڪاميٽيءَ فيصلو ڪيو آهي ته هرڪنهن سال هڪ خاص موضوع منتخب ڪيو وڃي، ته ڪه انهيءَ سال ورسي جي موقع تي جيڪي به مضامين لکيا وڃن يا مقالا پڙهيا وڃن سي انهيءَ خاص موضوع بابت هجن. هن مان مراد آهي شاه جي ڪلام جي هر هڪ پهلوءَ کي اجاگر ڪرڻ

۽ عوام اڳيان پيش ڪرڻ لاءِ موزون طريقو اختيار ڪيو ويو. چنانچه هن سال جيڪو موضوع مقرر ڪيو ويو آهي سو آهي ” شاهه جي ڪلام ۾

” اسلامي اقدار “

محڪمه اطلاعات حيدرآباد طرفان سال بسال شاهه لطيف جي ورسي جي موقع تي خاص اشاعت جون جيڪي روايتون قائم آهن الهن ۾ پڻ مذڪوره مقصد کي پيش نظر رکيو ويو آهي، تنهن ڪري هن ڪتاب (عرفان لطيف) ۾ شاهه جي ڪلام کي اسلامي احڪام ۽ قرآني آيتن جي روشني ۾ پيش ڪرڻ جي ڀرپور ڪامياب ڪوشش ڪئي وئي آهي جنهن لاءِ مان ڊائريڪٽر انفارميشن حيدرآباد کي مبارڪ پيش ڪريان ٿو ۽ اميد اٿم ته هي ڪتاب عوام توڙي خواص وٽ مقبول ثابت ٿيندو.

مسرور حسن خان

ڪمشنر

حيدرآباد ڊويزن.

Gul Hayat Institute

نذرانهٔ عقيدت

شاه عبداللطيف ڀٽائي جي فيض جو چشمو هن سرزمين جي باشندن کي سيراب ڪندو رهي ٿو. هن ڪامل عارف جي پيغام کي عوام جي هر طبقي تائين پهچائڻ جي مقصد سان محڪمہ اطلاعات حيدرآباد جي طرفان سال بسال ورسيءَ جي موقعہ تي خصوصي اشاعتن جو سلسلو جاري رهندو اچي ٿو.

هن ڀيري فيصلو ڪيو ويو آهي ته ”شاه صاحب جي ڪلام ۾ اسلامي اقدار“ جي موضوع تي سموري توجہ مرڪوز ڪري مضامين ۽ مقالا لکايا وڃن. حيدرآباد ڊويزن جي ڪمشنر جناب مسرور حسن خان جي تجويز تي لطيف ثقافتي ڪميٽي جي انهيءَ فيصلي کي نظر ۾ رکندي هتان جي بلند پايہ شاعر ۽ اديب، محقق ۽ مصنف جناب محمد خان غني جي هيءَ تصنيف **عرفان لطيف** بصد عقيدت عوام جي اڳيان پيش ڪجي ٿي.

قابل مصنف قرآني آيات جي روشني ۾ شاه لطيف جا بيت نهايت اثرائتي انداز ۾ پيش ڪيا آهن.

۽ فقط اها ڪوشش ڪئي آهي ته شاه سائينءَ جو ڪهڙو بيت قرآن شريف جي ڪهڙي آيت جو تفسير ٿي سگهي ٿو.

هن ڪتاب جي اشاعت ۾ جناب شاڪر مصطفيٰ اسسٽنٽ ڊائريڪٽر انفرميشن حيدرآباد جنهن محنت ۽ سرجوشيءَ سان معاونت ڪئي آهي ان لاءِ مان سندس شڪرگذار آهيان.

اميد اٿم تہ هيءَ پيشڪش پڙهندڙن کي پسند ايندي.

حيدرآباد
۲۸- مئي ۱۹٦٦ع

سيد بشير حسين
ڊائريڪٽر انفرميشن- مغربي پاڪستان
حيدرآباد.

Gul Hayat Institute

Gul Hayat Institute

عرفان لطیف

مصنف

محمد خان غني

Gul Hayat Institute

Gul Hayat Institute

صدر مملڪت فيلڊ مارشل محمد ايوب خان ۽ وزيرقانون مغربي پاڪستان
جناب غلام نبي ميمڻ جي ڀٽ شاه تي آمد.

صدر مملڪت فيلڊ مارشل محمد ايوب خان شاه لطيف جي ٢١١ ورسي جي

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

وحده وائي، ڇرهندي ڇپائين
سو تڙ لنگھيائين جتي هارڪ ھڪيا

شاهه جو عرفان

سر تاج الشعرا سيد عبداللطيف ڀٽائي جو ڪلام بلاغت نظام هون ءَ ته انهن سيني خوبين سان ڀر آهي جن کي اهل علم شاعريءَ جي ڪماليت تصور ڪندا آهن. هڪ نقاد جون نگاهون ڪنهن به شاعر جي ڪلام کي درجو ڏيڻ لاءِ آن ۾ محاڪات، تخيل، سلاست، رواني تشبيهات، استعارن ۽ شاعريءَ جي ٻين وصفن کي ڳوليندڙيون آهن. شاهه آنهيءَ ڏس ۾ هڪ اهڙا منزل ماڻي آهي جنهن تي سنڌي زبان ته ڇڏيو پر دنيا جي ڪنهن ٻي زبان ۾ سيني خوبين جي لحاظ سان سندس مقابلي جو ڪلام شايد ئي ڪو هجي. شاهه هڪ سياح هو. هو ڪڏهين واهڻن ۾ ويٺو ته ڪڏهين جوڳين تي جبل جهاڳيندو، ڪنهن وقت سمنڊن جو سير ته ڪنهن وقت رڻ جو رهواسي، ڪنهن وقت مارُوئڙن جو مجاسي ته ڪنهن وقت سناسين جو ساٿاري. ڪڏهين ڪنڌيءَ ڪاڪ جي ته ڪڏهين ڀٽ ۾ ڀير. مطلب ته شاهه عليه الرحمت پنهنجي سير دائري جو نهايت وسيع رکيو ۽ تنهن مان کين جيڪا معلومات ملي، پاڻ آن مان عبرت جا سبق ڳولي ڪڍيائون. زمين کان آسمان تائين پاڻ جيڪي ڏٺائون ته کين آن ۾ هڪ نئين تشبيهه نظر آئي. شاهه صاحب پاڻ فرمايو آهي ته:-

"اکيون سيئي ڏار جن سان ٻسين ٻر کي"

۽ ان تي عمل ڪندي، ڪين هر ڳالھہ ۾ رانجهن جو نئون راڳ نظر آيو. سندن سڄو ڪلام محاڪات جو مجموعو آهي. دنيا جي وڏن فيلسوفن جو رايو آهي تہ محاڪات يعني مصوري يا نقش نگاري شعر جو روح آهي. تہ ڪي وري علم جا اڪابر اها راء رکن ٿا تہ تخيل ئي شعر جي جان آهي. هاڻ جي اسين شاہہ سائين جي ڪلام کي فقط هڪ مٿاڇري نظر سان بہ ڏسنداسون تہ اسانکي پتو پئجي ويندو تہ شاہہ جي رسالي ۾ اسانکي اهي ٻئي وصفون بدرجہ اتم موجود نظر اينديون.

جيئن تہ اڄ اسان کي شاہہ جي ڪلام جي اِن خوبين ۽ خصوصيتن کي ڇڏي فقط هي ڳالھہ نهارڻي آهي تہ شاہہ جو ڪلام اسلامي اقدار لاء ڇا ٿو چوي، ان ڪري اسانکي الهن سيئي ڳالهين کي در گذر ڪرڻو پوي ٿو جيڪي شاہہ کي صحيح معنيٰ ۾ عام جي اڏو آڻين ٿيون.

موضوع جي لحاظ سان جي اسانکي اهو ڏسڻون آهي تہ پوء ائين ئي قبول ڪرڻون پوندو تہ سڄي رسالي جو هڪ هڪ بيت، ۽ هر بيت جي هڪ هڪ سٽ ۽ هر سٽ جو هڪ هڪ لفظ ۽ هر لفظ جو هڪ هڪ اکر وحدت جي وائي سان پر آهي. هڪ عام بحث آهي تہ شاہہ شيعو يا سني. اهو سوال ڪو اڇوڪو نہ آهي، پر خود سندن زندگي مبارڪ ۾ اهو سوال سندن اڳيان بہ آندو ويو هو تہ پاڻ ان جو جواب ڏنو هوائون آءٌ ٻنهي جي وچ ۾ آهيان، جواب تي سوال پيدا ٿيو تہ انهن جي وچ ۾ تہ ڪجهہ بہ نہ آهي تہ پاڻ جواب ڏنائون تہ آءٌ آهيان بہ اهو "ڪي ڪين".

اهو "ڪي ڪين" جو جملو خيالن کي ٻئي طرف ڇڪي ٿو، سڄن سالڪن سلوڪ جون چار منزلون ٻڌايون آهن شريعت، طريقت، معرفت ۽

حقيقت. ٻهرين ٽن منزلن مان مٿي جڏهين سالڪ جو قدم چوٿين منزل ۾ ہوي ٿو، تڏهين هو "ڪي ڪين" ٿي وڃي ٿو. ۽ جڏهين هو ڪي ڪين ٿئي ٿو، تڏهين ئي هو حقيقت ڪي سڃاڻي سڀ ڪجهہ ٿي ہوي ٿو.

صوفي سير سين ۾ جيئن رڱن ۾ ساه
سا نہ ڪري ڳالهڙي جئين ٻريون ٻروڙي ٻساه
آهس ايءُ گناه جي ڪا ڪري پڌري.

*　*　*　*

ڏاي ڏکويا، اڻ ڏني راضي ٿيا
صوفي تئين ٿيا جيئن ڪين ڪنيائون پاڻ سين.

شاهہ عليہ الرحمت پاڻ پنهنجي ڪردار سان اهو "ڪين" ٿي ڏيکاريو.

عام راءِ ۾ شاهہ جي مذهب جا ٻہ پهلو پڌايا ويا آهن، هڪڙو حقيقي ٻيو مجازي.

هت ٻہ، راهين رس هت بہ رسيون هوت کي

ظاهري شريعت جي پابندي پوري، پر وجد ۾ پنهنجي محبوب سان مڪا ميلو، ۽ ميلو بہ اهو جنهن ۾ خدا جي وحدانيت کان سواءِ ڪين ڪجهہ بہ نظر نہ اچي ماڻهن کان انهن راز کي لڪائڻ ۾ ئي پاڻ سندن ڀلو سمجهندا هئا. جو تہ کين اهو انديشو هوندو هو تہ متان ماڻهو منهنجون رمزون ٻروڙي نہ سگهن ۽ وڃي گمرا هيءَ جي ڪن ۾ ڪرن. صوفيانہ اصطلاح ۾

Gul Hayat Institute

ٻهرين حالت کي شريعت ۽ ٻيءَ کي طريقت ڪري ڇيو ويو آهي. درحقيقت روح جي ارتقاء لاءِ اهي ٻئي حالتون ضروري آهن جو هڪ حالت ۾ جانب ڪان جدائي ۽ ٻيءَ ۾ ورن ورق وصال جا.

عرب جي هڪ مجازي عاشق بابت هڪ روايت آهي ته هن کي جنون جي حالت ۾ ڪنهن پلاري وٽ آئي هن ڪان سوال پڇيو ويو ته هن کي سڃاڻو ٿا؟ جواب ڏنائين ته اکيون ته منهنجي محبوب جهڙيون اٿس. شاهه عليہ الرحمت جي به عشق الاهي ۾ اها حالت هئي، هن کي هر شيءِ ۾ الله جل جلاله جو جلوو نظر آيو ٿي، ڪابه اهڙي ڳالهه نه هئي، جنهن مان سندن اشارو الله ڏانهن نٿي ويو. الله سان پنهنجي عشق جي اظهار لاءِ پاڻ سنڌ جي قديم عشقيہ ۽ الميہ داستانن کي به هڪ آڙ بنايو اٿن.

مختصر مطلب ته

ٻرت مان هيڪر پڙهي ڏس تون رسالو شاهه جو
۽ هنيئين مان تون هنڊائج لفظ حق آگاه جو
دل ميڇي جنهن کي زبان چئي لفظ ات وهواه جو
بالمقين پيغام بر حق شاهه عاليجاه جو

قلب جي تسڪين هن ۾ ۽ هدايت جو سبق
داستان حب الوطن ۽ دل جي راحت جو سبق

هن جي دهرايا ته آهن سنڌ جا سڀ داستان
داستان هر ڪنهن ۾ مخفي ٿيو حقيقت جو نشان
ڇا ڇيم ؟ مخفي نه آهي، آهه پر سڀ ڪجهه عيان
آهه ٻتري ذات واحد هنجي تمثيلن منجهان

جي پنهل جو ٿو پڇائي، سور سسئي جان ڪٽي
ته به نظر ۾ آهه هن جي ٿيو سڄي جڳ جو ڌڻي.

محل مومل جيئن ڇڏي سوڍل ٻنا سڏڪا ڀري
تو تڪي تارا ته ڪڏهن ور ولهي تني تو وري
پانهون پيچل ڪي ٻڌي يا عرض ۽ آزيون ڪري
مختصر هر رنگ ۾ تني عشق جي آتش ڀري

لفظ ايلا جا مگر هن جو چنيسر ڪو ٻيو
سير ۾ سهڻي جيان ٻر هن جو ميهر ڪو ٻيو

سنڌ توڙي سنڌ وارن سان سندس الفت اها
سنڌ ڪنهن ساعت وساري شاهه آهي ڪانڪا
لفظ تمثيلون مڙيئي ڪم آندئين سنڌ جا
يعني ٿيو سنڌي زبان ڪي ذات هن جي ڪان بقا

داستان حب الوطن ۾ مارئي آندئين مثال
ڳالهه کهڙي ڪان نه هن جو ويو ڪٿي هيڏي خيال

ويڙ هيون واڙيون وطن جون جنهن سيئي ساريون
ريتيون رسمون اجاگر جنهن ڪري ڏيکاريون
يا ڪنڍيون ڪارهون ڪکيون ڪانهن ۾ جنهن ڪو ڪاريون
ڪين وسريون قلب هن جي تان جگر ۽ چاريون

حق آهي هن جي الفت تي پنهل جي پار سان
عشق تنهنکي ٿيو وطن جي گل سان توڙي خار سان.

Gul Hayat Institute

وحدانيت

الله تعاليٰ اسلام کي ئي سچو مذهب ڪري چيو آهي. انهيءَ مذهب جا اصول ڪهڙا آهن؟ اهي سڀ قرآن حڪيم ۾ نروار آهن ۽ چوڏهن سون ورهين ۾ الله جي انهيءَ پاڪ ڪلام جا ڪيترائي تفسير لکجي چڪا آهن. شاه صاحب عليہ الرحمت جي پنهنجي ڪلام لاءِ دعويٰ آهي ته:-

جي تو بيت ڀانئيا سي آيتون آهين
نئومن لائين پريان سندي پار ڏي

جي شاه صاحب پنهنجي بيتن کي آيتون ڪري چوي ٿو ته پوءِ لازمي طرح سان قبول ڪرڻون پوندو ته اهي بيت قرآن شريف جي آيتن ڏانهن اشارو ڪن ٿا يا انهن ۾ ڪن آيتن جو تفسير سمايل آهي. اسين انهي بيت تي اچون، ان کان اڳ اسانکي اسلام جي رڪنن تي به هڪ نگاه ڪرڻي آهي، جن ۾ الله جي وحدانيت ۽ خاتم نبوت حضرت محمد مصطفيٰ صلي الله عليه وسلم جن جي رسالت جي اقرار سان گڏ روزي، نماز، حج ۽ زڪواة جا رڪن خاص چيا وڃن ٿا؛ پر جي ان کان هڪ قدم اڳتي هلبو يا انهن احڪامن جو ورق ورائبو ته پوءِ هڪ سچي مسلمان ٿيڻ لاءِ ٻيا لاتعداد حڪم به نظر ايندا جن لاءِ خود شاه صاحب فرمايو آهي ته:-

روزا نمازون بندگي اي ٻئي چڱو ڪم
پر او ڪو ٻيو فهم جنهن سان پسجي پر کي

هتي مٿان ڪنهن کي غلط فهمي ٿئي ته شاه جي نظر ۾ روزن ۽ نمازن کان بهتر ڪي ٻيا ڪم آهن جنهنڪري انهن روزن ۽ نمازن کي ڇڏي ٻين (ڇگن) ڪمن کي اختيار ڪجي، مگر ائين بلڪل نه آهي - شاه صاحب جو مقصد هي آهي ته صحيح مسلمان ٿيڻ لاءِ روزو نماز ته ضروري آهي پر مسلمان ڪامل ٿيڻ لاءِ انهن سان گڏ ڪي ٻيون ڳالهيون به ضروري آهن ڀاڻ ٿي فرمايو اٿن:

وحده لا شريڪ له چئي چوالدو آءُ
فرض واجب سنتون تنئون ترڪ مڀاءِ
توبه سندي تسبيح پڙهڻ ساڻ پڇاءُ
سيپريان جي ڳالهڙي هيءَ هنئين سان لاءِ
لڳاپنهنجي نفس کي ڪاسنئين راه سونهاءِ
ته سندي دوزخ ڀاه تو اوڏ ڀائي ڪا اچي

اسلام بابت شاه جي انهيءَ مختصر نصيحت کان پوءِ ڏسڻون آهي ته ان لاءِ اسان کي قرآن ڪهڙا حڪم ڏنا آهن، جن تي عمل ڪرڻ سان انسان صحيح معنيٰ ۾ مسلمان سڏائڻ جو حقدار ٿئي ٿو ۽ شاه صاحب پنهنجي رسالي ۾ انهن جو تفسير ڪهڙن لفظن ۾ ڪيو آهي.

الله جي وحدانيت لاءِ قرآن اسان کي سيڪاري ٿو ته.

قل هو الله احد ه الله الصمد ه لم يلد و لم يولد و لم يڪن له ڪفوا احد

تون (انهن ماڻهن کي) چو ته هو يعني الله (پنهنجي ذات ۽ صفات جي ڪماليت ۾) هڪ آهي، الله (اهڙو) بي نياز آهي (جو هو ڀاڻ ته ڪنهنجو محتاج نه آهي پر سڀ ان جا محتاج آهن) هنکي نه ته ڪو اولاد آهي ۽ نه هو ڪنهنجو اولاد آهي ۽ نه ڪو ٻيو سندس برابريءَ ۾ آهي.

الهيءَ وحدانيت جو اقرار ڪو هڪ دفعو ڪرڻون نه آهي، پر جيئن الله تعاليٰ قرآن شريف ۾ فرمايو آهي ته.

و الهڪم اله واحد لا اله الا هوالرحمن الرحيم

(مائهؤ) اوهان جو خدا اِهوئي هڪ خدا آهي. ان کان سواءِ ڪو ٻيو سچو معبود نه آهي (الله) تمام وڏو رحم ڪرڻ وارو ۽ مهربان آهي.

وحده لا شريڪ له اي هيڪڙائي حق

ٻيائي کي ٻک جن وڏو سي ورسئا

* * *

تثليث يعني ٽن خدائن جي موجودگيءَ جو عقيدو ڪو اڄ جو نه آهي، ان کي جدا جدا مذهبن جدا جدا رنگن ۾ پيش ڪيو آهي ۽ اسلام جي هيترين واضح حقيقتن هوندي به اهو مسئلو هر زماني ۾ ڪنهن نه ڪنهن رنگ ۾ ظاهر ٿيندو اچي ٿو ۽ ان کي آثارڻ وارن جون اکيون قرآن حڪيم جي هن حڪم کي بالڪل نٿيون ڏسيو سگهن.

ام اتخذوا آلهة من الارض هم ينشرون٥ لوكان فيهما آلهة

اِلا الله لفسدتا فسبحن الله رب العرش عما يصفون٥

ڇا هنن زمين مان (پٿر سون چاندي پتل وغيره) ڪيي جيڪي خدا بنايا آهن (يعني بت) آهي (ڪنهنکي مرڻ کان پوءِ) جياري سگهن ٿا، جي آسمان ۽ زمين ۾ الله تعاليٰ کان سواءِ ڪي ٻيا خدا به هجن ها ته (زمين ۽ آسمان) اهي برباد ٿي وڃن ها، (هو تخت وارو) خداوند انهن جي (بيهوده) ڳالهين کان پاڪ آهي.

ٻئي هنڌ فرمايل آهي ته:

اجعل الا لهته اِلها واحدا ان هذالشيءُ عجاب۔

Gul Hayat Institute

ڇا هنن ڪيترن ئي خدائن کي هڪ خدا ڪري ڇڏيو اها ته، وڏي نرالي تعجب جي ڳالهه آهي.

هندو مذهب ۾ ڏسو ته شڪتي ۽ ٻيا به انهن تن ڳالهين کي گڏي خدا سمجهيو ويو آهي. موجوده دور ۾ ماده پرست به اهڙي عقيدي رکن ٿا. ۽ هنن جو زور به هن ڳالهه تي آهي ته، جيڪي آهي سو هتي آهي (مرڻ کان پوءِ ڪجهه به نه) آهي شاه صاحب انهيءَ تثليث جي بت ڪي هڪ ئي هٿوڙي سان ٽوڙيندي فرمايو آهي ته:

تيڏي پسي ڏي هوتان آهي هڪڙو.

لقد كفر الذين قالو آ ان الله ثالث ثلثة م وما من اله الا اِله واحد ط (القرآن)

بي شڪ اهي ماڻهو ڪافر ٿي چڪا جيڪي چون ٿا ته الله تعاليٰ ٽن مان هڪڙو آهي حالانڪ هڪ خدا کان سواءِ ٻيو ڪو به سچو معبود ڪونهي.

* * *

تو جنهن جي تات، تن ٿڻ آهي تنهنجي،
فاذڪروني اذڪر ڪم، اي پرورج بات،
هت ڪاتي ڳڙ وات، پڇڻ پر پرين جي.

الله جو ارشاد آهي ته مونکي هر حالت ۾ ياد رکو، جي اوهين مون کي ياد رکندا ايندا ته مونکي به اوهان جي يادگيري اوتروئي رهندي.

شاه صاحب ان لاءِ فرمائي ٿو ته:

اکر پڙهه الف جو ورق سڀ وسار
اندر تون اُجار پنا پڙهندين ڪيترا

ان تي تاڪيد ڪندي چيو ويو آهي تہ:

جيئن جيئن ورق ورائين تيئن تيئن ڏنو ڏوهہ
تنهن ڪهڙيءَ ڪبو ڪوهہ، جنهن رهڻيءَ رهيو نہ سپرين

مطلب صاف آهي تہ خالي زبان سان الله الله چوڻ ڪافي نہ آهي پر ان لاءِ قلب جي حضوري بہ ضروري آهي يعني جنهن وقت الله جو نالو وٺجي، اُن وقت قلب بہ اُن ڏانهن ڇڪجي وڃي جي قلب جي حضوري نہ هوندي تہ

پڙهيو ڇا پڙهن ڪڙهن ڪين قلوب ۾
پاڻا ڏوهہ چڙهن، جي ورق ورائن وترا.

*   *   *   *   *

پڙهئو پڙهيجاهہ سبق انهيءَ سور جو
ميم رکجاهہ من ۾ الف تنهن اڳياهہ
ڇتا ڇوڙيجاهہ اها لات لطيف چئي.

الله جي وحدانيت جو اقرار ڪندي چيو تہ:

تون چؤ الله هڪڙو وائي ٻي م سک
سوئي لکيو لک سچو اکر من ۾

چئي تون الله هڪڙو وائي ٻي وسار
تن ۾ تند تنوار، سدا سپرين جي

شاهہ عليہ الرحمت انهيءَ سورہ شريف جي تفسير سان ئي پنهنجي ڪلام جي ابتدا ڪندي فرمايو آهي تہ:

اول الله عليم اعليٰ عالم جو ڌڻي
قادر پنهنجي قدرت سين قائم آهي قديم
والي واحد وحدہ رازق رب رحيم

سوساراه سچو ڏڻي ڇڻي حمد حڪيم
ڪري پاڻ ڪريم، جوڙون جوڙ جهان جون

متان ڪا وچ ۾ وٺي پوي تہ ان لاءِ شاه پڻ سيئي سرن ۾ ڪنايون ۽ اشارن ۾ تہ ڪٿي صفا ڪليل لفظن ۾ انهيءَ تند کي ٽٽوارينڊو اچي، فرمائي ٿو

ڪٿو مطالعہ مون هو جو ورق وصال جو
تنهن ۾ تون ئي تون ٻي لات نہ لحظہ جيتري

جي مون پڙهيو پاڻ لئہ سبق سابق جو
ٻهرين سچاتم پانهنجي نفس جو اهو
جت عرفان اصل ۾ ڏي روحن روز ڪيو
• وري ورق ٻيو گڏيم وڃ وصال جو

رسالت

الله جي وحدانيت جي اقرار کان پوءِ اسلام جو مکيہ رڪن ختم المرسلين حضرت محمد مصطفيٰ صلي الله عليه وسلم جن جي رسالت جو اقرار آهي جنهن لاءِ مٿي ڏنل بيت ۾ شاه فرمايو آهي تہ:

ميم رکيجاه من ۾ الف تنهن اڳياه
چتا چوريجاه اها لات لطيف چئي

ميم جو اشارو هڪ مبهم اشارو آهي تنهنڪري شاه ڪامل لفظن ۾ چيو آهي تہ:

وحده لا شريڪ له جن اتو سون ايمان
تن مڃيو محمد ڪارڻي قلب ساڻ لسان
اوّ فائق ۾ فرمان اوتڙ ڪنهن نہ اوليا

الله تعاليٰ جو ارشاد آهي تہ: وما ارسلنا من رسول الا ليطاع باذن الله ۽ مون جيڪو رسول موڪليو، سو انهيءَ لاءِ تہ الله تعاليٰ جي حڪم سان ان جو چوڻ مڃيو وڃي-

شاه ان جي تفسير ۾ چيو آهي تہ:

جوڙي جوڙ جهان جي، جڏهين جوڙيائين
خاوند خاص خلقي محمد مڪائين
ڳڪلمون ڪريم ” تي چتو چايائين
انا مولاڪ و انت محبوبي ائين آتائين
ڏکي ڏنائين ٻئي سرائون سيد ڇئي

” ڏکي ڏنائين ٻئي سرائون سيد ڇئي “ جي الله تعاليٰ حضور رسول ڪريم صلعم جن کي هن جهان جو شفيع بنايو تہ هن جهان لاءِ بہ اهو حڪم فرمايو ويو تہ:

و من يشاقق الرسول من بعد ما تبين له الهدي و يتبع غير سبيل المؤمنين نوله ما تولي و نصله جهنم و ساءت مصيراً-

جيڪو بہ سڌي واٽ جي کلي ڪان پوءِ وري بہ پيغمبر جي (حڪمن جي) خلاف هلي ۽ مسلمانن جي رستن کان سواءِ ٻيو رستو وٺي (تہ) آءٌ ان کي انهيءَ رستي تي هلڻ ڏيندس ۽ (آخرت ۾) آنکي دوزخ ۾ وجهندس، اهو (دوزخ) نهايت بري جڳهہ آهي.

Gul Hayat Institute

حضور رسول ڪريم صلي الله عليه و سلم جن جي بعثت کي شاهه صاحب سارنگ جي تشبيهه ۾ پيش ڪيو آهي. ان جو هڪ خاص سبب اهو آهي جو جيئن برسات نه پوندي ته ڌرتي صفا سڃ ٿيئي واڪا ڪندي. دنيا جو اهو دؤر جنهن ۾ حياءُ شرم اخلاق ۽ امن نه رهي ته پوءِ ان جي مشابهت به ڏڪر جي دؤر وانگر ٿي وڃي ٿي. نبوت جي مبارڪ دور کان اڳ دنيا جي حالت به اها ٿي چڪي هئي، جنهن لاءِ هڪ نقشو هي به چٽيل آهي ته:

اٺوئين انڌوڪار، آيو عمر ڪوٽ ۾
مرم ويو ماڻهن مان، پر پئي ٻري ٻار،
ٿيو نفس نجس جو، هر ڪو تابعدار،
عيب نه آهي انهن کي، سر تي بديءَ بار
انه الله عليم بذات الصدور" واريئون نه ويچار
چاڙي چاڻڻهار ته لنگهيا حد حياءُ جي

هاڃان هيڪاري، وڏي ويا ويهين ۾
ڪنهنجي قلب ڪينڪي، توبهه، تنواري
ظلم ضعيفن تي، جام ٿيو جاري،
جهيڙن ۽ جنگين جون، چٽنگون چوڌاري،
عمر آمارو هڪڙو، ماڻهن پيو ماري،
پيٽن کي ٻچڙو ڪيئون، ڏيءَ نه تن ڏاري،
"لا يزنين ولا يقتلن اولاد هن" جن اچي آچاري
انهن ٿي به انهن جو، جور ٿيو جاري
سوڏي صفا واٽ کان، آمراءَ ٿيا عاري
سار نه تن ساري، عورت جي اخلاق جي

الله تعاليٰ جلشانه حضور رسول ڪريم صلعم جن جي لاءِ جي

"انا ارسلناڪ بالحق بشيرا و نذيرا و لا تسئل عن اصحاب الجحيم .

(مون توکي (مسلمانن کي) خوشخبري ڏيڻ وارو ۽ (ڪافرن کي) ڊيڄارڻ وارو ڪري موڪليو ۽ دوزخين جي بابت توکان نہ پڇنديس)"

فرمايو آهي تہ ساڳئي وقت

انا ارسلناڪ الا رحمة للعالمين

يعني مون توکي دنيا لاءِ رحمت ڪري موڪليو)

جو حڪم بہ روز روشن جي طرح ظاهر آهي ۽ بارش بہ الله تعاليٰ جي رحمتن ۾ شمار ٿئي ٿي .

قرآن ڪريم برسات کي ڪليل لفظن ۾ الله جي رحمت ۾ آڻي بڌائي ٿو .

والله انزل من السماء ماءً فاحيا به الارض بعد موتها

۽ الله تعاليٰ ئي آسمان مان پاڻي وسايو، پوءِ جيڪا زمين مري چڪي هئي، ان کي جيئرو ڪيو .

پيو حڪم آهي تہ:

الذي جعل لكم الارض فراشاً و السماء بناءً و انزل من السماء ماءً فاخرج به من الثمرات رزقا لكم فلا تجعلوا لله انداد و انتم تعلمون

جنهن زمين کي تنهنجو وڇائو بنايو ۽ آسمان کي ڇت، ۽ آسمان مان پاڻي وسائي ميوا پيدا ڪيا تنهنجي کاڌي لاءِ، تہ پوءِ ڄاڻي واڻي الله سبحانه تعاليٰ سان ٻئي ڪنهنکي شريڪ نہ ڪر .

Gul Hayat Institute

انهيءَ تمثيل کي وٺندي شاهه صاحب سارنگ جي سُر ۾ چيو آهي ته:

آگم ڪيا الله لڳي ٻس لطيف چئي
ٻلر جي ٻالوٽ سين ٻٽن جهليا ٻاهه
واحد وڏائي ڪيا متي ڪسن ڪاهه
سانگين وريا ساهه، آئن آب اکوندرو

* * *

اگم ايءَ نه انگ جهڙو ٻسڻ ٻرٻنءَ جو
سيڻن ري سهد چئي روح نه رچن رنگ
سهسين ٿيا سارنگ، جاني آيو جوءِ ۾

* * *

جاني آيو جوءِ ۾ ٿيو قلب قرار
وهلو وچالين وٺو ڪري غم گذار
نظارو نروار ٿي ٻسابو ٻانهنجو

* * *

وسي تو وڏ ڦڙو ٿهڪن ٿيون ٿاريون
لٿين لڪ لطيف چئي، ڏيون تا ساريون
ٻجنديون ٻٽاريون، وري وٺاٺن آئيون

* * *

ايءَ ٻسابو ٻاهنجو نظارو ناڪاهه
لٿو ڪٽ قلوب تان ٿي وروهن واهه
آميدون ارواح! اي ٻسندي ٻنيون

Gul Hayat Institute

وڄون وسڻ آئيون، سارنگ سينگاري
اڄ لِڪ لطيف چئي پلر پياري
وڄڙين واري ڪٿي ڪعبي تي ڪرنا نائيا

انهيءَ هاديءَ جي هدايت ۽ پاڪ تعليم جو اثرائتو نتيجو اهو نڪتو جو ڪتر ڪافر به حق جو پيغام قبول ڪري اسلام جي دائري ۾ آيا شاه صاحب چوي ٿو ته:

* * *

وسي تڏهين وس مند مڙهائي مينهن جي
ڪٿرن ڪينڏا ڇڏيا جي مڙيون ٿي مس
گابا مٿي گس. ڏک نه ڪندا ڏهرا

مندائتن مينهن جي رت نه روڪيائين
پلر پلٽيائين گهٽا سانگين سڪ ٿيا

حضور صلعم جن ڪي الله وٽان جيڪو پيغام پهتو آن کي پاڻ عام جي آڏو آنداؤن، آن جو اثر اهو ٿيو جو عرفان الاهي هر جاءِ تائين پکڙيو.

گام گندي گنج ابر ۾ آهاءُ ٿيو
پسي پر پرين جي دور ڌيا سپ ڌلج
شال وسندو سنج، عاشق تي اوهيڙا ڪري

* * *

آنو اوهيڙا ڪري، عاشق مٿي اڄ
ڏور ڏڪاريا پڄ مينهن منهن ڏيکاريو.

قرآن شريف جو ارشاد آهي ته:

Gul Hayat Institute

لا تقنطوا من الرحمة الله

الله جي رحمت مان نا اميد نه ٿيو

الله تعاليٰ انهيءَ ارشاد سان ٻانهن کي ڪوٺيندي پنهنجي ڪريمي ۽ غفاريءَ جو شان ڏيکاري ٿو.

هي ٿيو اهڙو ٻار جو ٻجهي ٻڌائيندڙ پيو

شاهه سائين ٻانهن جي غفلت کي ڏسندي انهن کي چوي ٿو ته:

سارنگ کي سعيو توکي سعيو نه ٿئي
گهڙي ٿو گمان ۾ آيو کي آيو
هارن لئه هر هر جاءِ ۾ هاديءَ هلايو
مٿان اڻين پاڻيو ته ٻادل آهه بس ڪئي

معراج شريف جي واقعي کي نظر ۾ رکي بروز حشر شفاعت جي اميدواريءَ کي پاڻ هن طرح ظاهر ڪيو اٿن:

منهنجي سيد سالارهندو، مونکي آهه اميد الله ۾
سجدي پيئي سرين زاري زور ڪندو
مونکي آهه اميد الله ۾
امت ڪارڻ احمد آٿ پرمل پاڪ پڙهندو
مونکي آهه اميد الله ۾

اتي بس ڪانه ٿي. الله کي اهو اختيار آهي ته پنهنجي مدني محبوب جي صحابي ٻڌيون بخشي ڇڏي ۽ جيڪو سندس حبيب جي دامن جهلي ته ان جون مدايون معاف ڪري.

هيڪي پاڻهي ڇڪ ۾ پي ڪري جوڙ جبار
ڪڍي اونهي ڪن مان، اي آڪي جوآڌار
جهاز جوهرن جو تنهنکي ٻوڙ نه ڏي ٻتار
لنگهيا وڏا مڪڙا سڀ پسندا پار
جهڏاه منهن مدني جو سچي محمد ص، موچار
سباجهو ستار، ستڙ سيڻي ڪري

قرآن شريف کان پوءِ پيو درجو سرور ڪائنات صلي الله عليه و سلم جن جي حديثن جو آهي ربوبيت جي راز تان ڪڍهين ۽ اردو ۾ ڪجهه ها جي پاڻ ان حقيقت کي لرواز نه فرمائين ها. حضرت ڀٽائي عليه الرحمت جو هڪ بيت آهي ته:

وحدتا ڪثرت ٿي ڪثرت وحدت ڪل
حق حقيقي هيڪڙو ٻولي ٻيءَ م ڀل
هو هلاچو هل ٻالله سندو سچئين

۽ الهيءَ بيت جو لاڳاپو انهيءَ حديث قدسيءَ سان آهي جنهن ۾ فرمايل آهي ته:

كنت كنزاً مخفيا فاحببت ان أعرف فخلقت الخلق لاعرف

آءٌ هڪ پوشيده خزانو هوس، خواهش ٿيم ته پاڻکي سڃاڻپ ۾ آڻيان، انهي ڪري مون خلق کي پيدا ڪيو ته آءٌ سڃاڻپ ۾ اچان. ساڳي حديث شريف کي شاه صاحب هنن لفظن ۾ چٽو ڪيو آهي:

پاڻهي پسي پاڻکي، پاڻهي محبوب
پاڻهي خلقي خوب، پاڻهي طالب تنجو

ٻانهي جل جلاله، ٻانهي جان جمال
ٻانهي صورت ٻڍن جي ٻانهي حسن ڪمال
ٻانهي پير مريد ٿئي، ٻانهي پاڻ خيال
سڀ سڃاڻي حال، منجهان اُهي معلوم ٿئي

يا ايئن به هيئن چئجي ته:-

اڪا ڪن فيڪون هئي، نڪا هئي ٻچار
ملڪنا مهد هئي تو ڏيه جي توار
محبت ساڻ ميهار لاتائين لطيف چئي
* * *
سهڻيءَ کي سينگار اڻ لکنا اکيي هئا
ڪن فيڪون ڪانه هئي اڪا هئي ٻچار
مرڪي ساڻ ميهار لاتائين انئون لطيف چئي.

جناب رسول ڪريم صلي الله عليه وسلم جن کي ٻنهين جهانن جو
وسيلو سمجهندي شاه ڪين سڏ ڪندي چوي ٿو:-

مديني جا مير سڻ منهنجا سڏڙا
سڻ تنهنجي سير تون پار لنگهائين ٻيڙا
* * *
مديني جا گهوٽ سڻ منهنجا سڏڙا
ڪج محمد موٽ عاصي تنهنجي آسري
* * *
مديني جا شاه سڻ منهنجا سڏڙا
ڪارڻ لڳ الله سکهو رسج سپرين
* * *
مديني جا ڄام سڻ منهنجا سڏڙا
آهيان تنهنجي سام، سکهو رسج سپرين.

Gul Hayat Institute

قيامت

ايمان ڪامل جي نشانين ۾ هڪ نشاني الله جي ملائڪن جو موجود هجڻ ۽ قيامت جي قبوليت ۽ هدايل آهي جيسين تائين ڪوبہ ماڻهو ان ۾ شڪ رکي ٿو تيستائين ان جو ايمان مڪمل نہ آهي.

ان لاءِ الله تعاليٰ فرمايو آهي تہ:

و اقترب الوعدالحق فاذا هي شاخصة ابصار الذين كفروا ط يو يلنا قد كنا في غفلة من هاذا بل كنا ظالمين O

۽ سچو وعدو (قيامت جو) اچي پهچي، آن وقت يڪا يڪ ڪافرن جون اکيون ڪليل ئي رهجي وينديون (۽ هو چوندا) هاءِ اسان جي خرابي، اسين (تہ دنيا ۾ هن ڏينهن کان غافل هواسون بلڪ (سراسر) قصور وار رهياسون:

هڪ ٻي آيت شريف ۾ فرمايل آهي تہ

الله لا اله الا هو، ليجمعنكم الا يوم القيامته لا ريب فيه ط ومن اصدق من الله حديثاO جنهنجي معنيٰ آهي تہ: الله تعاليٰ جي سوا ڪوبہ سچو معبود نہ آهي آهو اوهانکي ضرور قيامت جي ڏينهن گڏ ڪندو ان ۾ ڪوبہ شڪ نہ آهي ۽ اللہتعاليٰ کان وڌيڪ ٻئي ڪنهنجي ڳالهہ سچي ٿي سگهي ٿي.

ٻيو حڪم آهي تہ:

يا ايها الذين آمنوا آمنوا بالله و رسوله والكتاب الذي نزل علىٰ رسوله والكتاب الذي آنزل من قبل ومن يكفر بالله و ملائكته و رسله و اليوم الاخر فقد ضل ضللا بعيدا.

ايمان آڻڻ وارا الله تي ايمان آڻيو ۽ آن جي رسول حضرت محمد مصطفيٰ صلعم تي ۽ انهي ڪتاب تي جيڪو آنهي پنهنجي رسول حضرت محمد مصطفيٰ صلعم تي نازل ڪيو ۽ انهن ڪتابن تي (جيڪي قرآن شريف کان) اڳي هن نازل فرمايا ۽ جيڪو الله ۽ آن جي فرشتن ۽ آن جي پيغمبرن ۽ پوئين ڏينهن (قيامت) کي نه مڃيندو ته آهو گمراهي جي پوئين درجي تي پهچي ويو.

فرمايو ويو آهي ته:-

ثم انكم يوم القيامته تبعثون

پوء قيامت جي ڏينهن بيشڪ اوهانکي آٿاريو ويندو.

۽ پوء فرمايل آهي ته، يوم تشهد عليهم السنتهم و ايديهم و ارجلهم بما كانوا يعلمون يومئذ يوفيهم الله دينهم الحق و يعلمون الله هو الحق المبين - جنهن ڏينهن زبانون ۽ انهن جا هٿ ۽ آنهن جا پير خود انهن جي خلاف آنهن جي اعمالن جي گواهي ڏيندا، انهي ڏينهن الله آنهن کي پورو واجبي بدلو (انهن جي عملن جو) ڏيندو ۽ آنهن کي خبر پوندي ته الله تعاليٰ ئي سچ کي کولڻ وارو آهي.

شاه صاحب اها حقيقت اجهو هيئن نروار فرمائي آهي:.

وحده لا شريڪ له، پڌو نه پوڙا
ڪ تو ڪنين نه سنا جي گهٽ اندر گهوڙا
ڪاڙيندين ڳوڙها، جت شاهد ٿيندءِ سامهڻا

۽ اهو بيت قرآن شريف جي هن آيت شريف جو صحيح مصداق آهي.

Gul Hayat Institute

يا ايها الانسان انک کادح الیٰ ربک کدحاً فملاقیه O فاما من اوتي کتابه بیمینه O لا فسوف یحاسب حساباً یسیراً O لا و ینقلب الیٰ اهله مسروراً O ط

اي انسان تون پنهنجي رب وٽ پهچڻ (مرڻ تائين) ڪم ۾ ڪوشش ڪري رهيو آهين پوءِ (قيامت ۾) انهي ڪم جي جزا کي پهچندين پوءِ (انهي ڏينهن) جنهن شخص جو اعمال نامون انکي ساڄي هٿ ۾ ملندو ته ان کان حساب آسان طريقي سان ورتو ويندو ۽ هو آتان فارغ ٿي پنهنجي متعلقين وٽ خوش ٿي ايندو.

اول آخر آهه، هلڻ منهنجو هوت ڏي
پورهئو سندو پورهيتن والي ڪيم وڃاءِ
سو مون تورو لاءِ جهڙن جتري ملان جت کي

بيت جي پهرين سٽ ۾

و ان ربک هو یحشرهم ط انه حکیم علیم -

(۽ بيشڪ تنهنجو مالڪ الهن سڀني کي گڏ ڪندو، هو حڪمت وارو ۽ خبردار آهي) جو تفسير پيش ڪري اي سٽ ۾ الله تعالیٰ کي التجا ڪيل آهي ته پورهيتن جي پورهئي کي تون قبول ڪر هتي پورهئي مان مراد عبادت آهي. عبادت جو قبول ڪرڻ يا نه قبول ڪرڻ به الله جي اختيار ۾ آهي.

Gul Hayat Institute

86522

رضاء الاهي

انا جعلنا ما علي الارض زينة لها لنبلوكم بالشر والخير فتنة والينا ترجعون۔

مون جو ڪجهہ زمين تي ٿاهيو آهي سو ان جي رونق لاءِ ٿاهيو آهي، انهي لاءِ تہ آءٌ ماڻهن جي جاچ وٺان تہ انهن مان ڪهڙا ماڻهو چڱا ڪم ڪن ٿا.

ولبلوكم بالشر والخير فتنه و الينا ترجعون

آءٌ اوهان کي برائي ۽ ڀلائي ٻنهي آزمايان ٿو ۽ اوهانکي مولي مولوت ڏي اچڻون آهي.

شاه عليہ رحمت انهيءَ امتحان ۽ آزمائش کي "ترڪڻ آهي تڙ ٿہ" ڪري ڪوٺيو آهي ۽ ان بابت سنڌن هڪ وائي آهي تہ.

هوئج هوشيار، خبردار ترڪڻ آهي تڙ ٿہ
ڪڏون ڪوباجڪ چڪنديون، تان ڪي لئي نهار
ترڪڻ آهي تڙ ٿہ.

آڏيءَ سي اکڙلديون، اکيون جن ڪپار
ترڪڻ آهي تڙ ٿہ.

مون سو ملاحن ڪان تڙ اڙلگا تار
ترڪڻ آهي تڙ ٿہ.

هوت هلنديئن ڪنهو وهڻ سنڌ وسار
ترڪڻ آهي تڙ ٿہ.

ڪه آئڻ ٻن جيڏيون، ڏيرالهون ڏلار
ترڪڻ آهي تڙ ٿہ.

ڪو ڪنج باڻ سين، برين تنهنجو بار
ترڪڻ آهي تڙ ٿہ

Gul Hayat Institute

ويندي واڻاڙن کي، ٻنهي کيم ٻچار

ترڪڻ آهي تڙ ۾

ٻنڌڻ منهن ميهار جي ڏم وٽ ڏينهن ۾ کهار

ترڪڻ آهي تڙ ۾ .

ساهڙ کي سڻ سهڻي، ٻچل آڏي ٻار

ترڪڻ آهي تڙ ۾ .

تار ترندين لڙ لنگهندين عشق جي آڌار

ترڪڻ آهي تڙ ۾ .

ٻاندم چڙ ٻرين جو ٻهين جي ٻاتار

ترڪڻ آهي تڙ ۾ .

ڏيندءِ سڏ ساهڙ جو توڏي تي تيار

ترڪڻ آهي تڙ ۾

انسان جي فضيلت

جڏهين شاه عليه الرحمت صوفين جي عام عقيده فنا في الله کي

ساهڙ سا سوهڻي، سائر ٻڻ سوئي

آهي نجوئي ڳجهه، ڳجهاندر ڳالڙي

چئي واضح ڪيو آهي ته ٻئي طرف ان جي وڏيڪ تشريح هڪ وائيءَ ۾ ڪندي چيو اٿس ته :-

کهڙي منجهه، حساب هڻ منهنجو هوت ري

Gul Hayat Institute

گولي پڄ گناه ڪان ڪونهي سول ثواب
هڻ منهنجو هوت ري.

نڪي تفاوت ۾ نڪي منجهه رباب
هڻ منهنجو هوت ري.

ڪدهائي خوب ٿين لائين جي لعاب
هڻ منهنجو هوت ري.

پليت ٿي پاڪ ٿئي جنبئو منجهه جناب
هڻ منهنجو هوت ري.

سو اِ ڪهم شي ۾، جيڪي منجه تراب
هڻ منهنجو هوت ري.

هو جي جرڪنا جر تي سي تان سپ حباب
هڻ منهنجو هوت ري.

هاديءَ سين هن پار ڏي رڙهين ساڻ رڪاب
هڻ منهنجو هوت ري.

چنبو وجهي چور ڪي، آءُ چڙ عقاب
هڻ مهنجو هرت ري.

ديد وڃالي ۾ دوست جو، هلي منجهه حجاب
هڻ منهنجو هوت ري.

هن وائيءَ جي هر هڪ سٽ ۾ ظاهري ته، شاه جدا جدا سبق ڏنا آهن. ار جي غائر نظر سان ڏسبو ته الهن سڀني بيتن ۾ جدا جدا اسلامي ارڪان جي تعليم کي مدنظر رکيو ويو آهي.

سو اِ ڪهم شيءِ ۾ جيڪي منجهه تراب

Gul Hayat Institute

ست جو مطلب آهي ته جيڪي مٽيءَ ۾ (يعني مٽيءَ مان ٺهيل انسان ۾) آهي سو ڪنهن ٻيءَ شي ۾ نه آهي. هيڏانهن الله تعاليٰ هن خاڪ جي پتلي جي شان ۾ فرمايو آهي ته:

والتين والزيتون o وطور سينين o وهذا البلد الامين o لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم o

قسم آهي انجير جي وڻ ۽ زيتون جي وڻ ۽ طور سينين جو ۽ انهيءَ امن واري شهر (مڪه) جو ته مون انسان کي بلڪل خوب صورت ڍانچي ۾ ڍاليو آهي.

انهيءَ بيت سان لاڳو بيت آهي ته:

هو جي جرڪيا جر تي سي تان سڀ حباب

ان لاءِ قرآن شريف ۾ فرمايو ويو آهي ته:

وما الحيوٰة الدنيا الا لعب ولهو وللدار الاخرة خير للذين يتقون o افلا تعقلون o

۽ پرهيز ڪارن لاءِ آخرت جو گهر بهتر آهي، ڇا توکي عقل ڪوناهي.

فما متاع الحيوٰة الدنيا في الاخرة الا قليل o

دنيا جي زندگيءَ جو مزو بلڪل بي حقيقت آهي ۽ ڪجهه به نه آهي ۽ جو ڪجهه آهي، سو الله جو ٿي رهڻ ۾ئي آهي، شاهه چوي ٿو ته:

هاديءَ سين هن پار ڏي رڙهين سان رڪاب

يعني پنهنجي هدايت ڏيندڙ سان اڻين ڪڏ ره جيئن رڪابدار نوڪر

Gul Hayat Institute

رڪاب سان گڏ رهي ٿو. الله تعاليٰ جي نظر ۾ چڱا آهي آهن جيڪي
هن سان نوڪرن وانگر گڏ رهن ٿا يعني سدائين اُن جي اطاعت ۾ رهن
ٿا ۽ انهن لاءِ ئي الله تعاليٰ فرمايو آهي ته:

و في الاخرة عذاب شديد o و مغفرة من الله رضوان ط وما
الحيٰوة الدنيا الا متاع الغرور o

۽ آخرت ۾ (ٻرن جي لاءِ) سخت عذاب آهي ۽ چڱن جي لاءِ الله
جي معافي ۽ رضامندي آهي ۽ دنيا جي زندگي ته، دوکي جو سامان
آهي. شاه صاحب فرمائي ٿو ته:

ڪهڙي منجهه حساب هڻڻ منهنجو هوت ري،

جيڪڏهن منهنجي دوست کان سواءِ انسان ٻانکي ڪنهن به حساب
۾ لئو سمجهي ته پوءِ ان ۾ ڪيترين ئي ڳالهين جي متابعت منظور
ڪرڻي هوندي. جيڪو ٻانکي هر طرح هوتن جي حوالي سمجهي ٿو
ته اهو ان جي حڪمن تي به هلندو.

الله تعاليٰ فرمائي ٿو ته:

فبشر عباده‌لا الذين يستمعون القول فيتبعون احسنه ط اولئك الذين
هدا لهم الله‌ء وَ اُولائڪ هم اولوا الالباب o

تون منهنجي اُنهن ٻندن کي خوشخبري ڏاءِ، جيڪي ڪن لائي
ڳالهه ٻڌن ٿا پوءِ (جيڪا ڳالهه) چڱي هوندي آهي، انهيءَ تي هلن
ٿا. هي آهيئي ته ماڻهون آهن جنکي الله تعاليٰ (سڌي) راه ڏيکاري
آهي ۽ اهيئي ماڻهو ته عقل وارا آهن ۽ انهن لاءِ ئي فرمايو ويو آهي ته:

و بشر المؤمنين بان لهم من الله فضلا ڪبيراً.

۽ ايمان وارن کي ھي خوشخبري ٻڌاءِ تہ انهن تي الله تعالى جي طرفان وڏو فضل ٿيندو.

مطلب اھو وجي بيٺو تہ ھي دنيا جون ظاهري زينتون ڪجھ بہ نہ آهن. شاه صاحب فرمايو آھي تہ:

ھائي ڏور ارٽ ۾ ڪتين نہ ڪوڙي
وھانءُ واڌائي، ٻڌين سنيوڙي
مٺي جنهن موڙي، سا ڪيئن وھي ويسري.

* * *

مٽيئن تي موھجي ھاري ڳيڙءِ ھار
ڪوڙئين ڪٺا ڪيترا انھيءَ خر خوار
ٻري وٺو ٻنار آيئي ڏنءُ ڏھاڳ جو.

ان ڪان پوء ساڳي سورة شريف ۾ فرمايو ويو آھي تہ:

ثم رددنه اسفل سافلين ○ الا الذين آمنوا و عملوا الصٰلحٰت فلهم اجر غير ممنون ط فما يكذبك بعد بالدين ○ اليس الله باحكم الحٰكمين.

پوء مون انهيءَ ڪي ھستيءَ جي حالت وارن ڪان گھٽ حالت ۾ آندو. ليڪن جن ماڻھن ايمان آندو ۽ چڱا ڪم ڪيا تہ انهن کي اھڙو ٿي ثواب مليو آھي جو ڪڏهين بہ روڪبو ڪو نہ (انهن سيني ڳالهين جي ھوندي بہ) پوءِ ڪهڙي شي توکي قيامت جي باري ۾ منڪر بنائي ڇڏيو آھي ڇا الله تعالى سيني حاڪمن ڪان وڏيڪ حاڪم نہ آھي؟

هاڻي هتي ڏسڻون آهي ته جنهن (انسان) کي الله تعاليٰ خوبصورت سانچي ۾ ڍاليو تنهنکي وري ڇو پستيءَ جي حالت ۾ آندو.

شاه صاحب فرمائي ٿو ته:

اڳي اينءَ هياس جو پنهونءَ ڏوتم ڪپڙا
هاڻي اڻين ٿياس جيئن جت نه نينم پاڻ سين.

* * *

دوست ڪهائي دادلا محب مارائي
خاصن خليلن کي سختيون سهائي
الله الصمد بي نياز سا ڪري جا چاهي
الهيءَ منجهه آهي ڪا اونهي ڳالهه اسرار جي.

قران شريف انهيءَ اسرار جي ڳالهه کي هن طرح کولي ٿو.

و لنبلونكم بشيء من الخوف و الجوع و نقص من الاموال ولا نفس و الثمرات ۽ البت آءٌ توکي ڪجهه ڊپ ڪجهه بک ڪجهه مال ڪجهه جان ڪجهه پيداوار (يا اولاد) جي نقصان سان آزمائيندس و هو الذي جعلكم خلٰئف الارض و رفع بعضكم فوق بعض درجات ليبلوكم فيها اتكم ۽ اهوئي خدا آهي جنهن توکي زمين ۾ نائب بنايو ۽ اوهان مان هڪ جو درجو ٻئي کان بلند ڪيو. انهي لا ۽ ته توکي جيڪي ڏنو ويو آهي، ان ۾ توکي آزمائي. ليبلوكم ايكم احسن عملاً.

اوهانکي آزمايو وڃي ته ڪير ٿو اوهان ۾ چڱا ڪم ڪري. و نبلو كم بالشر والخير فتنه و الينا ترجعون ۽ آءٌ توکي برائي ۽ ڀلائي ڀهچائي آزمايان ٿو ۽ توکي سون وت موٽي اچڻون آهي.

هوءِ جيڪو انهن آزمائشن مان ڪري پار پيندو، تنهنڪي ٿي اهو ثواب حاصل ٿيندو جو ڪڏهين به روڪيو ڪونه. مطلب واضح ٿيو ته ظاهري سختين تي ايمان کي لوڏي ۾ نه آڻجي.

اڪيون ڪولي نهاريو، اوهانکي ڪيترائي جلد باز نظر ايندا جيڪي فقط دنيا جي زيبائش تي پلجيو وڃن.

اهڙن جلد بازن لاءِ قرآن چيو آهي ته.

ڪلا بل تحبون العاجلة و تذرون الاخرةo نه نه (اي ماڻهو) اوهان (ماڻهن جو قاعدو آهي) جلد بازي پسند ڪريو ٿا ۽ انجام جو خيال نٿا رکو. انهي آيت شريف کي خيال ۾ رکي تڪليف جي وقت ۾ به قيامت کي ياد رکجي جنهن لاءِ فرمايل آهي ته و بشر الذين امنوا و عملوا الصلحت ان لهم جنت تجري من تحتها الانهار ۽ اي پيغمبر انهن ماڻهن کي خوش خبري پڌائي جن ايمان آندو ۽ چڱا ڪم ڪيا انهن جي لاءِ (اهڙا) باغ آهن جن ۾ نهرو وهي رهيون آهن.

و بشر الصابرين الذين اذا اصابتهم مصيبة قالوآ انالله و انا اليه راجعون اولئک عليهم صلوات من ربهم و رحمة و آولئڪ هم المهتدون.

۽ صبر ڪرڻ وارن کي خوشخبري ڏي، انهن تي جڏهين ڪا مصيبت نازل ٿئي ٿي ته هو چون ٿا ته اسين ته الله جا آهيون ۽ الله ڏانهن ئي وڃڻ وارا آهيون. انهن ئي ماڻهن تي الله تعاليٰ جي بخشش ۽ مهرباني ٿيندي ۽ آهي ئي بهشت جو رستو لهندا.

شاهه صاحب جن فرمايو آهي ته.

هڪي پالهي چت ۾ پي جا ڪري الله
پاڻهي وجهي ڪن ۾ پاڻهي آڪاري اوڙاه
تنهن واحد کي واه جو سٽڙ سيئي ڪري

عبادت

الله تعاليٰ سيني عبادت ۾ نماز جو درجو مٿانهون رکيو آهي ۽ ٻئي نمبر ۾ زڪوات جو حڪم آهي. جن لاءِ الله تعاليٰ فرمايو آهي ته

و اقيمو الصلوات و اتو الزکوات وار کعوامع الراکعين

۽ نماز کي برابر رکو (بلا ناغي پنهنجي وقت تي پڙهو) ۽ زڪوات ڏيو ۽ جهڪڻ وارن سان گڏ جهڪو

و انها لکبيرة الاعلي الخشعين لا الذين يظنون انهم ملقوا ربهم و انهم اليه راجعون

بيشڪ نماز دشوار آهي، مگر جن جي قلب ۾ خشوع آهي آنهن کي دشوار نه آهي. خشوع رکڻ وارا ماڻهو آهي آهن جيڪي هي خيال رکن ٿا ته هنن کي موٽي پنهنجي رب سان ملڻون آهي ۽ هن ڳالھ جو ھہ خيال رکن ٿا ته آهي بيشڪ پنهنجي رب جي طرف موٽي وڃڻ وارا آهن.

و يقيموا الصلوات و يوتوالزکواة و ذالک دين القيمة ط

۽ نماز کي درستيءَ سان ادا ڪريو ۽ زڪوات ڏيندا وڃو، اهوئي دين ٺيڪ آهي.

"نماز کي درستي سان ادا ڪريو" ان کان مراد اها آهي ته نماز ۾ قلب کي پنهنجي رب ڏانهن واريو ۽ ٻيون وايون سڀ وساريو.

فويل للمصلين ٥لا الذين هم عن صلواتهم ساهون٥ الذين هم يرآءُون و يمنعون الماعون٥ ته انهن نمازين جي (قيامت جي ڏينهن) خرابي ٿيندي

Gul Hayat Institute

جيڪي پنهنجي نمازن جي پروا نٿا رکن، آهي جيڪي (نماز پڙهي يا ايڪ عمل ڪري ماڻهن کي) ڏيکارين ٿا ۽ روز مره جي استعمال جي شيءِ اڌاري نٿا ڏين.

وري حڪم ٿئي ٿو ته.

و اقم الصلواة لدلوک اشمس الي غسق اليل و قرآن الفجر ان قرآن الفجر کان مشهودا ○ و من اليل فتهجد به نافله لک عسیٰ ان يبعسک ربک مقاما محمودا (بني اسرائيل ١٢)

اي پيغمبر سوئين سج کان وٺي رات جي اونداهي تائين نماز کي درستيءَ سان پڙه ۽ صبح جي نماز به (ادا ڪر) ڇو ته صبح جي نماز ۾ فرشتا به شريڪ ٿين ٿا ۽ رات جي ڪنهن وقت ۾ جاڳي اٿي (تهجد) جي نماز پڙه اهو تنهنجي لاءِ زياده (بهتر) آهي عجب نه آهي ته ان جي برڪت سان تنهنجو مالڪ توکي مقام محمود تي پهچائي.

شاهه صاحب انهيءَ حڪم جو نقشو هن طرح چٽيو آهي.

ساري رات سبحان جاڳي جني ياد ڪيو
آن جي عبداللطيف چئي متيءَ لڏو مان
ڪوڙين ڪن سلام آڳهه اچيو آن جي

* * *

ساري رات سڄاڻ سودو ڪن صاحب سين
پانهپ پري پيڙيون هليا جوپ جوان
پاڻي پهلوان، لحظي منجهه لنگهي ويا

* * *

ڀڙيا تا ڀيئي تو نه، ڦٻنديون ڳالهڙيون
سڄيون راتيون سمهين پر سڪاڻ ڏيئي
ڀڀاح سيئي ٻار پڇنده خبرون

* * *

وري تاڪيد طور فرمايو ويو آهي.

ليل نه جاڳئين لک سيئن ستئين رات سڄي
هتان هوتاڻين جون ويئيون خرزينون ڪڄي
پوري تون نه پڇي سبب ڪه سات مڙين

* * *

غافل غفلت ڇوڙ تون ڪيئن اٿاسي اوجهرين
ڇپاتا ڇڙهي ويا، وڃي ڀتا توڙ
ليڏين ننڊ آکوڙ، جم ورن م واڪا ڪرين

* * *

ستئين ڀر ڏکيا ڪري، وڏي جاڙ ڪياء
در پر آيين دوس جي ته سر ڀر هندسياء
اصل آري ڄام جي سگهي تون ته سياه
ڀنهونءَ سين ڀياء تي نياڳي ننڊون ڪرين

* * *

اي ڪم ڪميڻين جيئن سمهين ڀر ڏکيا ڪري
لوچين چو نه لطيف چئي، هاري! لڻ هوتن
ننڊڙون نياڳن ڪي اوپالا اڇن
سي ڀنهون ڪوه پڇن، جي سنجهي رهن سمهي

* * *

Gul Hayat Institute

صبر جي تلقين

الله تعاليٰ جلشانهٗ جو فرمودو آهي ته

ان الله مع الصابرين

الله صبر ڪندڙن سان گڏ آهي

۽ فرمايو ويو آهي ته

والعصر ○ ان الانسان لفي خسر لا الاالذين امنوا و عملو الصلحت و تواصو باالحق ٥ و تواصو بالصبر

هن سورت ۾ سخت وعيد آهي الله تعاليٰ سڀني ماڻهن کي خساره ۾ هجڻ جو حڪم ڏنو، سواءِ آنهن جي جن چار ڳالهيون اختيار ڪيون ڀهرين ايمان آڻڻ ٢- نيڪ ڪم ڪرڻ ٣- سچي دين جي تبليغ ۽ صبر جي نصيحت. صبر جي صيغي ۾ قرآن شريف هن طرح ٻڌايو آهي.

نفس بد جو مقابلو ۽ مقابلي ۾ ثابت قدمي ئي صبر آهي.

جنهن لاءِ شاهه صاحب ڀهرين چيو آهي ته.

چانگي چئي چڪياس مٿاءِ اڪ نه آلهي
جه ول گهٽا وهاڙئا آن سين آر لڳياس
چوڌاري چندن وڻ ٻجي هوج هياس
راڙي رت ڪياس، هن ڪڌاتوري ڪرهي

* * *

وڻي سيت سوت ٻاءِ ٻنهنجي ڪرهي
ولهون واس ورنئون، ڀهريون متي ٻٽ
چالڪي چکي چٽ ته ٻوءِ نه رهندو ٻنڌ ري

* * *

ڪرهي ڪي ڪئين وڏم پئند پاڻ جا
ليڙو لائيءَ ڪي چري نير ساڻ نئين
چالڪي سندي چت ۾ صاحب وجهه سنئون
اوباهئوس الين لطف سان لطيف چئي

* * *

ڪرها توڪي ڪام، مون سچو پسي سڃيئي
مان پروڙي مام سانگاهي سنئين وهن

* * *

پوءِ آنکي قابو ڪرڻ لاءِ اجها هي وات وٺي ٿو
آئي اڙالينس، چڏيو ته چيڪ ٿيو
ڪارايان ڪڙيو وڃي پلاڻي پائينس
ڏاوڻ تنهن ڏائينس، جيئن چري ءَ چنگهي گهٽو

* * *

اهڙي طرح جنگ جي وقت ۾ دشمن جو مقابلو ۽ مقابلي ۾ استقلال ۽ صبر آهي.

مير مدينا نڪري رڙهيا متي رند
گهوڙا تن گهوڙن جا پرنا متي پند
جتي رهيا راتڙي سي سنهارا هند
ڪلا ڪرنگر ڪندجهرن جهونجهارن جا

* * *

ڪامل ڪربلا ۾ آيا جنگ جوان .
ڌرتي ڏيي لرزي ڏرڳدا آسمان
ڪره هئي ڪان، هو نظارو اينهن جو

* * *

ڏنو ڪالڪنهين جهونجهارڪو جهڳڙو؟
هاٿين هڏ ڀڃائيا ريلو رت نئين
پائن سا سنئين، جڏان جيءُ جوکو ٿئي

* * *

بهادر ڳڏيا بهادرين ڪڙڳ ڪاول ڪن
وجهن ڌڙ ڌڙن تي، هاڪارين هڻڻ
ڪرن ڪند نچڻ، رڻ گجيو راڙو ٿيو

خدا جي راه ۾ مشقت کي برداشت ڪرڻ به صبر آهي.

الاهي عشق جنهن لاءِ شاه صاحب چيو آهي ته:

وحده جي وڍئا الا الله سين اورين
هنيون حقيقت ڳڏئو طريقت تورين
معرفت جي ماڻ سين ڏيساندر ڏورين
ٻيڪ نه ستا ڪڏهن ويهي لا وڙين
ڪلمئون ڪورين عاشق عبداللطيف چئي.

الهيءَ منزل تي پهچي شاه الهون سختون سهڻ جو ڏس به ڏئي ٿو ته

ٻل ۾ پڇيائون عشق جي اسباب ڪي
دارون هن درد جو ڏاڍو ڏسيائون
آخر والعصر جو ايهم آڻاهون
تهان پوءِ آئيا سڪان ٿي سلام ڪي

وري ٻيو دفع اها ڳالهه، دهرائي ويئي آهي.

ڪوٺي ڪنائون اڄ پڻ اکڙين سين
ماس وراهي هليا، ڪرنگل ڇڏيائون
و تواصوبالحق و تواصوبالصبر ائين اتائون
مٿي مارياڻون ڪلي گهاريو سڄڻين

ارضي ۽ سماوي مصيبتن ۾ استقلال ۽ صبر آهي، ان لاءِ سندن نظريو هي آهي ته:

پريان سندي پار جي مڙيئي مٺائي
ڪانهي ڪڙائي چکين جي چيت ڪري

* * *

سڀيئي سبحان جي ڪر حوالي ڪم
ٿي تحقيق تسليم ۾ لاهي غم وهم
قادر ساڻ ڪرم، حاصل ڪري حاج تو

شرڪ جي مذمت

ڪبيرن گناهن ۾ شرڪ هڪ وڏو گناه آهي، ته پوءِ توحيد جي طالب ڪان اها ڳالهه ڪٿي ڀي لڪل رهي.

ڪافرن ۽ مشرڪن لاءِ قرآن شريف ۾ آهي.

ختم الله علىٰ قلوبهم و علىٰ سمعهم ط و علىٰ ابصارهم غشاوة ولهم عذاب عظيم ٥

الله تعاليٰ انهن جي دلين ۽ ڪنن تي مهر هڻي ڇڏي آهي. هنن جي اکين تي پردا پيل آهن ۽ انهن لاءِ وڏو عذاب آهي.

ته شاه وري اِنهيءَ جو اظهار هيئن تو ڪري:

اڇي پيا آڳ ۾ ، وات وڃائي جن
اڳ بي بصر برن ۾ اندا ٿيو آين
ڪنن آڏيون تاڙيون ڳنگن جهڻ گهمن
فراقي فرمان جو آهي پر پوڙن
ڪپت ڪاهوڙين، آه آئي پئي نه لهي

Gul Hayat Institute

جهــــاد

هر مسلمان تي جهاد فرض آهي ۽ ان لاءِ خدائي حڪم آهي:

و قاتلو في سبيل الله الذين يقاتلونكم و لا تعتدوا ط

۽ جيڪي ماڻهو اوهان سان لڙن (ته) اوهين ۽ الله جي راه ۾ انهن سان وڙهو ۽ زيادتي نه ڪريو.

شاه جو ان لاءِ هڪ ئي بيت ڪافي آهي-

هڻڻ هڪلڻ ٻيلي سارڻ ماڻجهيان ايءُ مرڪ
وجهن تان نه فرق، رڪ وهندي راند ۾

قادر مطلق

ان الله علیٰ ڪل شيءٍ قدير

الله تعالیٰ هر شيءِ تي قادر آهي.

پاڻهي ڏي سنيهڙا پاڻهي سلطان
پاڻ ڪر پاڻ لهي پاڻ سڃاڻي پاڻ

* * *

سو ئي هيڏانهن سو هوڏانهن سو ئي من وسي
سو ئي سو ٻسي، تنهن سندي سوجهري

* * *

سو هي سو هو سو اجل سو الله
سو ٻرين سو پساه، سو ويري سو واهرو

Gul Hayat Institute

ڏوبهه

ان الله يحب التوابين

بيشڪ الله توبهه ڪرڻ وارن سان محبت رکي ٿو.

ليلا حيلا ڇڏ جي تون سوڍي سڪئين
ساڻي پالڊ پڄيءَ ۾ پاڻ غريبيءَ گڏ
هڏ نه ڇنديءَ لڏ جي ڪارون آئين ڪاڻد ڪي.

* * *

جي ڪارون آئين ڪاڻد ڪي ته روئي ريجهائيج
ليلا ليلائيج اٿئي ماڻهُ منٿ جو.

* * *

جي ليلائي نه لهين ته پڻ ليلائيج
آسر م لاهيج، سڄڻ ٻاجهيندڙ گهڻو.

الست بربڪم

الست بربڪم، جڏهين ڪن پيوم
قالو بليٰ قلب سين تڏهين تت ڇيوم
تنهين ويل ڪيوم وچن ويڙهيچن سين. (شاهه)

و اذكروا نعمة الله عليكم و ميثاقه الذي و اثقكم به - الخ المائد ٢)

۽ الله تعاليٰ جيڪو احسان اوهانتي ڪيو آهي، ان کي ۽ ان
اقرار کي جيڪو پڪو ڪري اوهان کان ورتو ويو سو ياد ڪريو.

كيف تكفرون بالله وكنتم امواتاً فاحياكم ثم يميتكم ثم يحييكم ثم اليه ترجعون ـ هوالذي خلق لكم ما في الارض جميعا ق ثم استوى الي السماء فسوا هن سبع سماوات و هوَ بكل شيءِ عليم

اوهين خدا (کي) ڪيئن نٿا مڃيو؟ توهه پهرين جان نه هئي پوء (مون) توهه جان وڌي. (الله) وري توکي ماريندو وري جياريندو وري توکي ڪنهن وٽ موٽي وڃڻو آهي (؟) (هي) اهو ئي خدا آهي جنهن تو لاء جيڪي ۾ زمين ۾ آهي سو ناهيو ۽ پوء وري آسمان تي وڃي ست همور آسمان ناهيا اهو هر شيء کي ڄاڻي ٿو.

هوالذي خلقكم من طين ثم قضىٰ اجلاً و اجل مسمي عنده ثم انتم تمترون.

انهيءَ خدا توکي مٽيءَ مان ناهيو ۽ وري ميعاد مقرر ڪيو ۽ آنهي وٽ هڪ (پيو) وعدو ٿي چڪو آهي پوء (ب) تون (هن جي قدرت ۾) شڪ ڪرين ٿو.

الله سان وعدو ٿي چڪو آهي، اهو ڪهڙو وعدو؟

الست بربكم ط قالو بلىٰ ج شهدنا ج ان تقولوا يوم القيمة انا كنا عن هٰذا غافلين لا

ڇا آءٌ تنهنجو رب نه آهيان؟ سڀني جواب ڏنو ته ڇو نه؟ آءٌ انهيءَ ڳالهه جو گواه آهيان ته متان اوهين سڀاڻي ائين چئو ته اسين ته ان ڳالهه کان غافل هواسون.

اهو وعدو هو ته " هائو تون اسان جو رب آهين".

لفظ آسان آهي، مگر آنهن تي عمل ڪرڻ لاء ڪي سورهه سسي سهسائين. (رب جي لفظي معنىٰ آهي پالڻ وارو ۽ پوء) فرمايو ويو آهي ته

آءٌ اوهان جي انهيءَ اقرار جو گواه آهيان. هاڻ جنهن وعدي جو گواه الله تعاليٰ پاڻ آهي ته هن جي ربوبيت جو شان به اهو آهي ته آن جي حڪمن جي تعميل ٿئي آنهن حڪمن ۾ جتي نيڪ ٿي نياڻون آهي، اتي

ماكان الله ليذر المومنين علي ما انتم عليه حتي يميز الخبيث من الطيب ط (آل عمران)

جي حڪم ۾ صاف صاف فرمايل آهي ته الله تعاليٰ مسلمانن کي جنهن حالت ۾ اوهين آهيو ڇڏڻ وارو نه آهي جيستائين ناپاڪ منافقن کي پاڪ (مومنن) کان جدا نه ڪري.

ڪچي لوه کي رڪ جي صورت ۾ آڻڻ لاءِ هن کي ڀٺين ۾ تپائڻو پوي ٿو، ۽ سانداڻ ۾ سٽجڻون آهي.

آءٌ ڪ نه ڄاڻان اينءَ ته جر گهڙئي جوکو ٿئي
قضا جا ڪريم جي تنهنکان ڪند ڪيهو ڪيئن
هڪ لڪئي پئي نينهن آئي اولس اول ۾.

۽ (اي پيغمبر ماڻهن کي چئو ته) جي هو ايمان جي سڌي رستي تي جميل رهندا ته آءٌ انهن کي آزمائڻ لاءِ خوب پاڻي ڏيان.

پاڻيءَ جون به مرادون آهن هڪ رحمت جو پاڻي جنهن تي انسان جو جياپو آهي. ٻيو آهو پاڻي جيڪو لوه کي تپائي پاڻي ڏيو آهي ته هو رڪ ٿئي ۽ آن مان تکا اوزار ٺهن. بهرحال شاه سائينءَ الست بربكم جو اهو وعدو ياد ڪري فرمائي ٿو.

پاڻهي هيڪار مونهان پڇيو سڄڻين
"الست بربكم" چيائون جه وار
سنڌي سور ڪنار، تن تڏاهڪون نه لهي.

* * *

حبيبن هيڪار منجهان مهر مڱ ڪيو
سو مون سڀ ڄمار، اورڻ اهو ئي ٿيو.

* * *

جڏهين ڪن ڦيڪون، من تڏا هڪون مارئين
تون ڪيئن و جهين تن کي سومرا شڪون
هيرن هڪون جاڙ جسي کي ڀاتيون

* * *

ڇٺي ڪين ڦيڪون جڏهن خلقيا روح خداء
گڏ جت گذران هو، جڙ لکي تنهن جاء
مون توهين سين آهه، اها سا چاه سپرين

* * *

ڦيڪون فدا ڪري کهيا ئين سين ڪن
تعظيماً تمام ڪري، ٻوه ڀتريائين ان
مارو تتائين من، ڀونر ڀاڳي آئيو

* * *

نڪا ڪن ڦيڪون رهني نڪا هنگ نه هون
سڄڻ انهيءَ ساعت ۾ پيٺي ڏنوسون
مون تن تڏاهڪون ملي ملاقات ڪئي

نڪا ڪن فيڪون هئي نڪو لڳ لحم
ٻنيو هو نه بت ۾ ايمان ڪي آدم
مون توهين سين سڱ آها ساڃاهه سپرين

* * *

نڪا ڪن فيڪون هئي، نڪا مورت ماه
نڪا ست ثواب جي نڪو غرض گناه
هيڪائي هيڪ هئي وحدانيت واه
لکيا ٿئن لطيف چئي آت ڪجهاندر ڳاه
اکين ۾ ارواح اها ساڃاهه سپرين

* * *

گهيڙ لنگهيو گهاري ميثاقا مهارسان
”الست بربڪم قالو بليٰ“ ٻر اها ٻاري
ڏسو ڏيکاري ٻرت ٻريان جو ٻيچرو

* * *

الست ارواحن کي جڏهين چيائون
ميثاقا مهارسان لڌيون مون لائون
سو مولي ڪيئن ٻاهون جو محفوظا معاف ٿيو

* * *

الست ارواحن کي جڏهين چيائون جي
قالو بليٰ قلب ۾ ٿيو تفاعُل تي
مجتي ميهار جي آئون نهوڙي نيهه
سرتيون ساهڙ سي هاڻ مون حق ٿيو

Gul Hayat Institute

الست ارواحن کي جڏهن جا ڳايو جليل
منهنجين راه سيد ڇني سونائون سبيل
وحدت جي وادي ۾ ڪوڙين کي قليل
درياه جي دليل لوڙهي لهوارا ڪيا

* * *

الست ارواحن کي جڏهين امرڪيو احد
هومن ڪاڏو ميهار ڏي سهڻي مڪن سڌ
دلو دور درياه جي ڪيو ارادي اڌ
جيڪي آيس ڏاڦهن عهد، سوپاري منڌ پاتار ۾

پوءِ جن اهو وعدو پاريو (تہ جيئن الله تعالیٰ فرمايو آهي تہ

و ان تومنوا وتتقو افلکم اجر عظيم o

۽ جي اوهان ايمان آڻيندا ۽ (شرڪ ۽ نفاق کان) پرهيز ڪندؤ تہ
اوهانکي وڏو ثواب ملندو) تيئن جن ايمان آندو تن لاءِ شاه صاحب
فرمايو آهي تہ

آڳي ڪيا اڳهم، نسو روئي اور
لا خوف عليهم ولاهم يحزنون سچن ڪولهي سور
مولي ڪيو معمور، انگ ازل ۾ آن جو

خيرات ۽ سخا

قرآن شريف ۾ الله تعالیٰ جتي نماز جو حڪم صادر فرمايو آهي،
آتي زڪواة خيرات ۽ صدقي جو حڪم بہ هلندو اچي. آن لاءِ الله تعالیٰ

Gul Hayat Institute

سوره الماعون ۾ انهيءَ شخص جي حالت ٻڌائي آهي، جيڪو يتيم کي ڌڪا ڏئي ٿو ۽ محتاج کي پاڻ ته کاڌو ڪونه ڏئي پر ٻين کي به اهڙي ترغيب نٿو ڏئي. الله تعاليٰ انهن جي نمازن لاءِ به فرمائي ٿو ته اهڙن نمازين لاءِ وڏي خرابي آهي:

ارءيت الذي يكذب بالدين o فذالك الذي يدع اليتيم o ولايحض على طعام المسكين o فويل للمصلين o الذين o (الماعون)-

ڇا اوهان انهيءَ شخص کي نه ڏٺو آهي، جيڪو روز جزا تي اعتبار نٿو رکي (جي اوهان انهيءَ جو حال ٻڌڻ گهرو ٿا ته ٻڌو ته) هي اهو آهي جيڪو يتيم کي ڌڪا ڏئي ٿو ۽ محتاج کي کاڌو نٿو ڏئي ۽ نه اهڙي ترغيب ٻين کي ڏئي ٿو. انهيءَ مان ثابت ٿيو ته اهڙن نمازين جي لاءِ وڏي خرابي آهي-

جنهن شخص جي طبيعت بخل کان بچي ان کي هدايت وارو چيو ويو آهي قرآن شريف ۾ آهي ته-

ومن يوق شح نفسه فاولائك هم المفلحون ۽ (واقعي) جنهن شخص کي پنهنجي طبيعت جي بخل کان محفوظ رکيو ويو اهوئي ماڻهو فلاح حاصل ڪرڻ وارو آهي (الحشر) اهڙن ئي ماڻهن کي هدايت ڪئي وئي آهي ته-

قل ما انفقتم من خير فللوالدين و الاقربين و اليتمى والمسكين و ابن السبيل وما تفعلو من خير فان الله به عليم-

چو ته جو مال توکي خرچ ڪرڻو آهي سو پيءُ ماءُ جو حق آهي قرابتدارن جو حق آهي يتيمن جو ۽ محتاجن جو ۽ مسافرن جو (حق آهي)

Gul Hayat Institute

جيڪو ۾ ليڪ ڪم ڪندو الله تعالىٰ کي ان جي خبر آهي -(البقره ٢٦)

الله تعالىٰ انسان کي ياد ڏياري ٿو ته -

و وجدڪ عائلا فا غني- فا ما اليتيم فلا تقهر O ط و اما

السائل فلا تنهر (وضحىٰ)

۽ الله تعاليٰ توکي نادار ڏسي پوءِ غني بنايو پوءِ (ان جي شڪر ۾) يتيم تي سختي نه ڪر ۽ سائل کي نه جهڙڪ. وري فرمايو ويو آهي ته-

و في اموالهم حق السائل والمحروم

۽ ان جي مال ۾ سوالي ۽ غير سوالي جو حق هو.

شاه جي لطيف رس لکاه ان جو تفسير هن طرح ڪري ٿي-

ري مصلحت مڱڻا ۾ قصر ڪين اچن

نور تجلو نور سين نمئو نينهن پسن

خيمي ۾ ڪنگهار جي چالبوٽا چمڪن

لطائين لطيف چئي سندا ڏاٺ ڏسون

تيلاه ملڪ ڏٺين مٺئو مڱڻهار کي

* * *

ڪي جو پهجل پولئو پئيءَ ويهي پان

راجا رتولن ۾ سهپاٺو سلطان

آءُ مٿانهون مڱڻا مقابل ميدان

گهوريا لک لطيف چئي تنهنجي قدمن تان قربان

مٿو هي مزمان هلي آءُ ته هت ڏيان

دنيا قيد خانو آهي

حديث شريف ۾ فرمايل آهي تہ-

الدنيا سجن للمؤمنين و جنته للڪافرين

هي دنيا مومنن لاءِ قيد خانو آهي ۽ ڪافرن لاءِ بهشت، شاهہ سائين اهو نڪتو هن طرح حل ڪيو آهي-

* * *

قسمت قيد قوي نات ڪير اچي هن ڪوٽ ۾
آئي لکڻي لوح جي هند ڏيکاريم هي
پرچي ڪين پهنوار ري جان جسو ۽ جي
راڄا راضي ٿي، تہ مارن ملي ماروئي

* * *

قسمت قيد ڪيا من نات ڪير اچي هن ڪوٽ ۾
"ونحن اقرب اليه من حبل الوريد" وطن آن ويندياس
مارن کي ملندياس ڪونيون چڙي ڪڍ هين

* * *

قيد الماءِ ٿئوم، هت اڙانگي گهاريان
هناڪ جسمي والفواد لديڪم هنيون هت سندوم
قادر شال ڪندوم، موڙالو سين ماروڙن

* * *

قيد الماءِ ڪهن جو، سو مون پاند ٻڌو
جف القلم بما هو ڪائن، وهي قلم ولو
اي قضا ڪم ڪيو، جيئن تہ مارو آءُ مارٽين.

جھڙو قيد الماء تھڙو بند نہ ڪو پيو
جف القلم بماھو ڪائن ، لھي نہ تہ تئاء
عمر تو ھتاء آجائي ٿئي آجڙين

* * *

ري اعراھين ھت، گھنگھر گھارڻ مون تيو
بڪت العينان في ھواڪ دما ڀڄان ساڻ ڀرت
من اکيون تن تت، جتي جنب جيڏيئن

* * *

ھي ھند پيٽيون ھاڻ، ماڙيان سڀ ڏيھن ري
ڪل شيء يرجع الاصلہ، تي ڇھڄان جھانگين ڪاڻ
پري پنھنجي پاڻ، پسان ملڪ ملير جو

موت ۽ آخرت

الله تعالیٰ جو برحق ارشاد آھي تہ،

ڪل نفس ذائقة الموت

۽ آن ڪان پوء فرمايو ويو آھي تہ

و ما الحيوة الدنيا الا لعب و لھو وللدار الا خرة خير للذين يتقون افلا تعقلونo (الانعام)

دنيا جي زندگي ڪجھہ بہ نہ آھي، فقط کيل ۽ دل جي وندر ۽ البت پرھيزگارن جي لاء آخرت جو گھر بھتر آھي.

ڇا اوھالکي عقل نہ آھي.

وري تاڪيد فرمايل آھي.

Gul Hayat Institute

فما متاع الحيوة الدنيا في الا خرة الا قليل (التوبه)

دنيا جي زندگي جو مزو (بلڪل) اي حقيقت آهي ۽ ڪجهه به نه آهي.

بيخبرن کي خبردار ڪيو پيو وڃي.

و فرحوا بالحيوة الدنيا و ما الحيوة الدنيا في الا خرة الا متاع

۽ اهي ماڻهو دنيا جي زندگي تي مرڪن ٿا ۽ دنيا جي زندگي آخرت جي سامهون ڪجهه به نه آهي.

شاهه صاحب ان جو نقشو هن طرح ڪڍيو آهي

ماڻهين نندا ٻار ووڙين پاندين ننڍا ٻار
توکي آرس اکڙين ۾

ٻاتا ٻاڙي وارين ٻگهه منجهه ٻاتار
توکي آرس اکڙين ۾

پٽ ٿو پور ڪري آئي تهجڙي وار
توکي آرس اکڙين ۾

سڄيون راتيون سمهين ڪيو منجهه خمار
توکي آرس اکڙين ۾

ڪاتو ڪنين نه سئي هاڻ جي هاڪار
توکي آرس اکڙين ۾

تالب ٿيو تڪڙا پڙهو اي پچار
توکي آرس اکڙين ۾

Gul Hayat Institute

ساٿينءَ مڪئي سچ کي تون ڪوڙو منجهه، قطار
توکي آرس اکڙين ۾

ڪ تو ڪيئن نہ سڻي ڪپر جي ڪوڪار
توکي آرس اکڙين ۾

گهڙان تي ري گهڙي الاهي تهار
توکي آرس اکڙين ۾

هو جو شڪ شارڪ جو، تنان رک ستار
توکي آرس اکڙين ۾

ڪل نفس ذائقة الموت پڙهو ايءَ پچار
توکي آرس اکڙين ۾

شڪار تون شهباز جو تون تان منجهه، شڪار
توکي آرس اکڙين ۾

يوم يفر المرء من اخيه، جت پڄندا يار
توکي آرس اکڙين ۾

جتي جال نہ لبهي سڄ اي سنڀار
توکي آرس اکڙين ۾

جم وساريين ويسرا پيئن جي پلڪار
توکي آرس اکڙين ۾

* * *

Gul Hayat Institute

انسان پنهنجي زندگي ڪئين گذاري

ويٺو تن ٽنئنس مک ڏيهاڻي مڪڙي
سنباهي سيد چئي، مٿي نيدوءِ لينس
وڻالي وڏاندرا لاڄو لڳاليئنس
آخر آهراليئنس ته، جو ڪو ٽئي نه، جهاز ڪي

* * *

تن ٽنيندو آءُ، مک ڏيهاڻي مڪڙي
سالباهي سمونڊ جي، منا مور م لاهه
اڄ ڪ سنجهه، صباح آهرندي اتالک تڙبن

* * *

اوربائين آٺين ميڙيو معلم خبرون
ساتان سڌ نه، ڏين جتي وهه ويڌ ڪري

* * *

پيڙي ٻراڻي وکر ٻاءُ م وترو
تري م تن پيا ٻاسنئون ٻاٽي
هي هڏوهاڻي، ڪڙه ڪاوڻي ڏينهن ڪي

* * *

وکر سو وهاءِ جو پئي ٻراڻو نه ٿئي
ويچيندي ولات م ذرو ٿئي نه ضاءِ
سا ڪا هڙ هلاءِ آڳه جنهن جي آهين

* * *

جتو وانءُ جهاز ڪڏلو غراب سين
پورهندي هن پار ڏي سڌر ڪنج ساز
اڄن ٽا آواز، مٽاڻي سمولڊ چا

Gul Hayat Institute

ٻٻر جي ڪناري کي ڏسندي ڇهو ويو

اڄي سو ڏٺوءِ جو ڪپر سوءِ ڪئن مين
متي لوڪ لطيف چئي ياد نہ ذرو ڪئوءِ
غافل ٿي غراب کي اوڙه تي آندوءِ
سو چتر ڇو هي ڪان رکين جو ٻئو ٻراٽو ٻوءِ
جهاز ضعيفن جو ٻانيءَ ۾ ٻرتوءِ
سيد سات سندوءِ، ٻر ٻندر ٻهچائين

شيطان

الم اعهد اليکم يابنيءَ آدم آن لا تعبدو الشيطان انه لکم عدو مبين لا
و ان عبدوني ط هاذ صراط مستقيم ولقد اضل منکم جبلاً کثيرا افلم
تکونوا تعقلون ○ (ياسين)

اي آدم جا اولاد ڇا مون اوهانکي (پيغمبرن جي ذريعي) چئو ڪونہ
هو تہ شيطان کي نہ پوڄجو. هو اوهان جو کليل دشمن آهي ۽ مونکي
ئي پوڄيندا رهجو، اهوئي (توحيد جو) رستو سڌو آهي. ان چوڻ کانپوءِ
بہ شيطان اوهان مان گهڻي خلقت کي گمراه ڪري ڇڏيو ڇا اوهانکي
عقل ڪونہ هو.

ومن يتخذ الشيطان وليا من دون الله فقد خسر خسرانا مبينا لا يعدهم
و يمنيهم ط وما يعدهم الشيطان الا غرورا اولائک ماواهم جهنم ولا يجدون
عنها محيصا ○ (النساء)

جيڪو ماڻهو خدا کي ڇڏي شيطان کي دوست بنائيندو، سو سراسر
نقصان ۾ پوندو. ويندو شيطان (جيئن چهو هو اهڙي طرح) ماڻهن کي وعدا

ڏئي ٿو ۽ پورا نٿو ڪري) اميد ڏياري ٿو (مڪر ڪوڙي) ۽ شيطان جيڪي وعدا انهن سان ڪري ٿو سي سڀ دغا سان پريل آهن اِنهن ماڻهن جو ٺڪاڻو دوزخ آهي انهن کي اتان ڀڄڻ جي جاءِ نه ملندي.

قال رب فانظرني الىٰ يوم يبعثون O قال فانك من المنظرين O لا الىٰ يوم الوقت المعلوم O قال فبعزتك لاغوينهم اجمعين O لا الا عبادك منهم المخلصين O قال فالحق لا والحق اقول لاملئن جهنم منك و ممن تبعك منهم اجمعين O (ص)

ابليس چيو ته منهنجا مالڪ مونکي انهيءَ ڏينهن تائين مهلت ڏي جڏهن سڀ ماڻهو (وري جيئرا ٿي) اٿاريا وڃن، پروردگار فرمايو (وڃ) تو کي انهي ڏينهن تائين مهلت آهي جنهنجو وقت مقرر آهي. هن چيو ته تنهنجي عزت جو قسم هاڻ ته آءٌ سڀني ماڻهن کي گمراهه ڪندس مگر انهي ۾ جيڪي تنهنجا خالص بندا هوندا.

چور آهيو اينءَ چوءِ ته آءٌ آهيان اهوئي
جي اسي اکين هوءِ ته لڪيءَ ڪي کونه لهي

* * *

جني ماڻڪ ماڳ تني چوران تڪيو
منهُون تن سياڳ اصل جن اوباهيو

ان شيطان کان اڄڪاليءَ جي وات شاهه صاحب هيءَ ڳولي لڌي.

پانهپ جو پيڙهن ۾ وکر وڌالون
موتي معرفت جا سچا سوديائون

التائب من الذنب اي ڪٿ ڪتيائون
آلين جي آءِ برڪت ٻار لنگهائيا

آن ڪان ٻوھ فرمائي ٿو تہ

جهنگ ڪامي ھٿ ٻيو لٿي چوران لڪ
ولي وجودان نڪري جيڪا دڙي دڪ
ھڪ سچڻ ٻي سڪ ٻئي پهتا پاڻ ۾

الله تعاليٰ جو خوف

ڏاڪا سهاڳڻيون ڪهڙي ڏوھ ڪنين
ور وڏوڻو ابهين، جيئن جيئن پاڻ ٻسن

يا ايها الذين آمنوا الله وكونوا مع الصادقين ط

مسلمانو! الله (سبحانه و تعاليٰ) کان ڊڄو ۽ سچن سان گڏ رهو.

يا ايها الذين آمنوا اذكرو نعمت الله عليكم اذهم قوم ان يبسطوآ اليكم ايديهم فكف ايديهم عنكم ج واتقو اللهط وعلي الله فليتوكل المومنون ع (مائده)

مسلمانو! الله تعاليٰ جو آھو احسان ياد ڪريو جڏهين ڪن ماڻهن توهان تي ھٿ هلائڻ گهريو ٿي. ٻوھ الله تعاليٰ کان ڊڄو ۽ مسلمان کي الله تي ئي ڀروسو رکڻ گهرجي.

افلم يروا الى ما بين ايديهم وما خلفهم من السماء والارضط ان نشا نخسف بهم الارض او نسقط عليهم كسفا من السماء ان في ذالك لآيه لكل عبد منيب ع (السبا)

ڇا ماڻهن آنهيءَ زمين ۽ آسمان کي ڏٺو جيڪو الهن جي اڳيان ۽ پٺيان آهي، جي اهي گهران ته (هڪ پل ۾) انهن کي زمين ۾ غرق ڪري ڇڏيان يا آسمان جو هڪ ٽڪر انهن تي ڪيرايان جنهن بندي کي خدا تعالى جو خيال آهي انهي کي ته ضرور انهي مان (خدا جي) قدرت جو پتو ملندو.

آءُ ڏمرئو ڏس حيلو تيو هار جو
سٽو سڀ سرتيون ور نه ڪنهن وس
دعويٰ ڀرئين دس پڇنو تو پورا ڪري

* * *

هينئن ته ڪهڙو هشيار، ڪل به هيئي ڪانڌ جي
تو پانيو موچاري تيان ڪُڇيءَ پالي هار
ڪانڌ ڪوڙي جو نه وٺي سنئين پتون سهنگار
وهم لهي واجهار، دليون ڀرڪي ڌاسڙو

* * *

ڏاهي هوس ڏيهه ۾، سرتيون منجهه سڄاڻ
ڪاڄا ڀيم ڪاڻ جيئن منهن مٽانهون ڪٽان

* * *

وڏيري هئاس، ميڙو مون گهر سر تئون
هٿ ڇهڻ هار جي ڪڙي ڪانڌ ٿياس
ڏولي ڏيلهاس، آيم ڏنءَ ڏهاڳ جو

Gul Hayat Institute

ليلا پوري ا، پڇين چئي چنيسر ساڻ
تو جو پاليو ٻانهنجو سو ريساڻو راڃاڻ
ڀاڳا ڏار ٻرياڻ ڪانڌ ڪنهن جو نه وڻي

* * *

چيئي چنيسر ڄام سين ليلا لڪاءِ م تون
اي ڪانڌ ڪنهن جو نه، ٿئي نرڪا مون نه ٿين
روئنديون ڏٺيون مون، ان در مٿي داڏليون

* * *

هلندي هاڙو مٿي ڏڪن منجهان ڏوهه
هو اوڇڻ سر آڻن ٿي، هي ٻنڌ ڇڄاڙي پوءِ
اهڙن ري لطيف چئي، ڪيئن ڪرينديس ڪوه
اڳيا راڙو سڄي رهه، وهان تان نه وس هئو

* * *

هلندي هاڙو مٿي سسي ڏهنديس ساهه
لکن تان لطيف چئي ٻاري لنءُ ٻاهه
ڪندو ٻاجهه الله، وهان تان نه وس هئو

جناب مسرور حسن خان ڪمشنر حيدرآباد ڊويزن. شاه عبداللطيف
ڀٽائي جي درگاه تي

Gul Hayat Institute

تقدير

پريان سندي پار جي مڙيئي مثالي
ڪانهين ڪڙائي چکين جي چيت ڪري

قرآن جو قول پڌو

و ان تصبهم حسنة يقولوا هذه من عندالله و ان تصبهم سيئة يقو لواهذه عن عندک قل کل من عندالله ط فمال هؤ لاءالقوم لا يکادون يفقهون حديثاه ما اصابک من حسنة فمن الله و ما اصابک من سيئة فمن نعسڪ و ارسلنک للناس رسولا ط و کفیٰ بالله شهيداه (النساء)

۽ (اي پيغمبر) جي انهن کي ڪا ڀلائي پهچي ٿي ته هو چون ٿا ته اها خدا جي طرفان آهي (ايستائين هو سچ چون ٿا) ۽ جي ڪا برائي (بلا) اچي ٿي ته چون ٿا ته اها تنهنجي ڪري آهي (اي پيغمبر) چؤ ته سڀ خدا جي طرف کان آهي. انهن ماڻهن کي ڇا ٿيو آهي جو ڳالهه کي سمجهڻ جي ويجهو به نٿا اچن. اي بندا جيڪا ڀلائي توکي پهچي ٿي سا ته خدا جي طرفان آهي پر جيڪا برائي توکي رسي ٿي اها به الله جي طرفان آهي. ليڪن اها تنهنجي گناهن جي شامت جي ڪري آهي ۽ (اي پيغمبر) سون توکي الله جو پيغام ماڻهن تائين پهچائڻ وارو (بنائي) موڪليو ۽ الله جي گواهي (تنهنجي پيغمبريءَ لاءِ) ڪافي آهي

انا کل شيءٍ خلقنه بقدر ه (القمر)

مون ته هر شي کي تقدير جي موافق ٺاهيو.

والذي قدر فهدیٰه (الاعلیٰ)

۽ جنهن (سڀ ڪجهه) مقرر ڪيو ۽ پوءِ (آنهيءَ نموني) هلايو.

Gul Hayat Institute

قد جعل الله لکل شيءٍ قدراً ہ (الطلاق)

بيشڪ الله هر چيز جو انداز مقرر ڪيو آهي.

سوري سينگاري اصل عاشقن کي
لذتا ڪين لطيف چئي تيا تيزي نظاري
ڪونهو ڪناري آئيو چاڙهي ان کي

* * *

ڪاتيءَ ڪونهي ڏوھ، ڳن ويندڙ هٿ ۾
پسئو ھر عجيب جي اچيو وجي لوه
عاشقن اندوھ، سدا معشوقن جو

* * *

ديکين دوڳ ڪڙهن، جت ڪڙين ڪڙ ڪو نہ لهي
تتي طبيبن چاڪ چڪندا چڏيا
لکيو ہري نہ ٽري جي ائين آهي تہ ہوءِ

اصل عاشق پانهنجي، سسي نہ سانڍين
لاهيو سر لطيف چئي ساه سلاڙئو ڏين
ڪلنئون ڪاتين، جن پوءِ پريتڏون
ڪجن ۽ ڪونهن اي ہر سندي سجڻين
سوريءَ چاڙهيو سپرين ڏنپ ڏيهاڻي ڏين
ويناوره وتين، آءُ واءِ وڙڻا وهاءِ تون

جت حبيب هڻن، نائڪ ہري نينهن جي
تتي طبيبن وڃا وجي وسري

Gul Hayat Institute

لوح محفوظ

نہ کاني نہ کانہ نکو ڏوہ قلم جو
انگ آنيئي لکيو جت نہ رسي پانهن
کنهن کي ڏيان ڏانهن قضا قلم وهائيو

و کل شيء فعلوه الزبر ○ و کل صغيرا و کبير مستطر ○ (القمر)

۽ جيڪا ڳالهہ هنن ڪئي آهي سا (خدائي) دفتر ۾ لکيل آهي.
هر ڪم اهو ننڍو هجي يا وڏو (لوح محفوظ ۾ مونوٽ) لکيل آهي.

ما اصاب من مصيبته في الاض و لا في انفسکم الا في کتب
من قبل ان نبراها ان ذالک علي الله يسير ○ لکيلا تا سوا علی
ما فاتکم و لا تفرحوا بما آتکم ط والله يحب کل مختال فخور ○

(اي ماڻهوءُ) جيڪا آفت زمين تي اچي ٿي (مثلا قحط زلزله طوفان وغيره) ۽ خود تو تي (جيڪا مصيبت) اچي ٿي (مثلا ڏک بيماري موت وغيره) سو هن جي پيدا ڪرڻ کان اڳ ئي لوح محفوظ ۾ (لکيل) موجود آهي. بيشڪ الله جي نزديڪ (اهي سڀ ڳالهيون لکڻ) آسان آهن (اهو مون توکي ان لاءِ ٻڌايو) جيڪا شي تو وٽان وڃي هاي ان تي (حد کان وڌيڪ) غم نہ ڪر ۽ جيڪا نعمت الله توکي ڏني آهي ان تي (غرور ۾ اچي) مرڪ نہ. الله تعالیٰ ڪنهن بہ مرڪڻ واري شيخي باز کي پسند نٿو ڪري. (الحديد)

توکل

الله تعالیٰ جلشانہ، فرمايو آهي هر ڳالهہ ۽ هر ڪم ۾ مون تي ڀروسو رکو.

١- و من يتوکل علي الله و هو حسبه
۽ جيڪو الله تي توکل ڪندو تہ اهو (الله) انهي لاءِ ڪافي آهي.

Gul Hayat Institute

٢- و علي الله فتوكلوا
۽ الله تي توڪل ڪريو.

٣- فاذا عزمت فتوكل علي الله
پوءِ جڏهن تون (ڪنهن ڪم ڪرڻ جو) پڪو ارادو ڪرين ته پوءِ الله تي توڪل ڪر.

شاه سائين الله تعاليٰ جي انهيءَ ارشاد کي نظر ۾ رکندي فرمايو آهي ته

هورن هاڙو لنگهيو تي جريدي جوءِ
هوندجنيز سين هوءِ، هوت نه هولدو تن سين

* * *

هورن هاڙو لنگهيو، مٿي موسٽ چڙهي
"لا" سين آتي لڏ "ڪين" رسائي ڪيچ کي

* * *

هورن هاڙو لنگهيو، ڳوريون پاسي ڳوٺ
ڪيچ تنهن کي ڪوٺ، "ڪين" جنهين جي ڪڇ ۾

* * *

ڪهي جا "ڪين" ڪٺي، پرين ۽ پهتي سا
وهي وڙهجي جا، وصل تنهن وڃائيو

* * *

هورن هاڙو لنگهيو، ڳوريون ڏيون ڳهن
هاڃي تنهن هجن، ڏارا سڪ سيد چئي

* * *

ڪا هت نه هت، ڪا ڳوري سندي ڳال
ڪين پهتي مال، حال پهتي هوت کي

هوندڙا هوت ٻري اوڏو آ اڻ هوند کي
ساڃن تن سري، ”لا“ سين لڏين جي

* * *

لائي خنجر ”لا“ جو هن کهڙ کي هڻ
ستن جيون سيد چئي وٺون سڀ وڪڻ
ٻهر پروڙي ڪڻ تہ هلڻ ۾ هوري ٿئين

* * *

ارڏا آريءَ جام ري، گنڌر گڏريام
لکيون لڪ لطيف چئي اورانگهڻ آيام
پرڻ پنهونءَ ٻٽ ۾ ايءَ سعادت سنڌيام
متس ڪم وڏام، وهان تان وس پئو

* * *

هڪي ٻانهي چت ۾ ٻي جا ڪري الله
ٻانهي وجهي ڪن ۾ ٻانهي ڪنديءَ ني
سٽڙ سي ڏوني، جي تڙ توائي مڪڙا.

نفس

اخذته العزة بالاثم فحسبه جهنم

هن ڪي نفس برائي گناه تي تيار ڪري، پوءِ انهي ماڻهوءَ لاءِ جهنم ڪافي آهي. (قرآن شريف)

إن النفس لامارة بالسوء

بيشڪ نفس هروقت برائي جو امر ڪندڙ آهي. (يوسف)

Gul Hayat Institute

اعدی عدوک نفسک التي بين جنبيک. (حديث)

تنهنجو وڏي ۾ وڏو دشمن تنهنجو نفس آهي جيڪو تنهنجي ٻنهي
پاسن جي وچ ۾ آهي.

ڇنن تنهن ۾ ڇڻ، ٻاھ آميري آن سين
جي ھو اوڳڻ ڪنهي اسنهين، تون ڳڻائي ڳن
ٻانڌ جهليو تون ٻن، ھن سنهاري سگ ۾

* * *

لمي ڪمي نهار تون ڏمر وڏو ڏک
منجهان صبر سک جي سنوارنا سمجهين

* * *

نمي ڪمي نهار تون ڏمر ڏولاٿو
ٿئي ساجائو، جي آڻين انهيءَ ٻر تي

* * *

ڏمر پاسو ڏک سين ڪاند ڪٿوري ھوءِ
والله مع الصابرين آگو ايهم چوءِ

* * *

ڪم ڪمندن ڪٿئو ھاراڻو ھوڙن
ڇڪيو نه ڇوندن، ھو جو ساءُ صبر جو

* * *

ڪمندڙن گهر ڪين، ڇندل ڇڱا نه ٿيا
ويٺئون ويڌ ٻئي ھٿ نه اڇي ڪين

* * *

Gul Hayat Institute

هو چوندي تون ۾ چؤ واتا ورائي
ٻانڌ ۾ ٻائي ويو ڪيئي وارو ڪيئي

* * *

هو چوندي تون ۾ چؤ واتا ورائي ويڻ
سيني سين سيد چئي من ماري ڪر ميڻ
ڪاٺ وڏائي ڪوڙ، ڪيئي منجهان ڪين ٿئي

* * *

ڪنهن ڪين ٻرائيو، ڪيئي منجهان ڪين
جي هو سڻائي سيڳ، ته زه چئي جوکو ٿئي

* * *

سڻي ويڻ ڪنهن سين ورائيج ۾ وري
هاديءَ جي هدايت جي آهي ايءَ ڳري
تن سڄي ساه سري، جن مارئو نفس ماٺ سين

* * *

چندن ڪيم چئج تون ويڻ ورائي سا مهم
ڪامت قيمت جهڙي روز ڏمر ڪي ڏيج
ويڻ ۾ ورائيج ته سڀ در سهاڳي ٿئين

* * *

اڻ چندن ۾ چئو، چندن چئو وسار
انئي ٻهر ادب سين ٻر اهائي ٻار
ٻاهو منهن مومنن ۾، فرحت ساڻ گذار
مفتي منجهه وهار ته قاضيءَ ڪانيارو نه ٿئين

* * *

نيڪي

سا ست ۽ سارين الف جنهنجي اک ۾
لاحق تهارين پنڌا پيا پرينءَ ري

الله تعاليٰ جو ارشاد مبارڪ آهي ته:

ان الله لا يظلم مثقال ذرة و ان تڪ حسنة يضاعفها و يوت من لدونه اجراً عظيماً

الله تعاليٰ ڪنهن تي ذري برابر به ظلم نٿو ڪري، پر جي ڪا نيڪي آهي ته آن کي ٻيڻو ڪري ٿو ۽ آن کان سواء (ڌڻي تعاليٰ) پاڻان وڏو ثواب ڏئي ٿو (النساء ٦)

و هو الغفور الودود ○ ذو العرش المجيد ○ فعال لما يريد (البروج)

۽ اهوئي (گنهگارن کي) بخشڻ وارو ۽ (نيڪن سان) محبت ڪرڻ وارو آهي. تخت جو مالڪ بزرگي وارو جو چاهي سو ڪرڻ وارو

ان بابت شاه جي ساجه ۾ مطالع ڪريو :-

ڀلائي آهين، ورين ڀلائي پاڻهنجي
سپاجها سر چڙهئو ڏوراپا نه ڏين
مان ڏي مديون تن سڄڻ سڄاين ۾

* * *

پيشانيءَ ۾ پرينءَ جي ڀلائيءَ جا پير
اگڻ آڪنڊين جي ڏي ڀاپوهي ڀير
قمر ڀاڙي ڪير، شمس سرين سين

* * *

قاتل ڪمائي ڪري وه ماڪيءَ جي ڪن
وڃا ويهي تن ٻيج ڪي پيالهون

* * *

آٿي آتر واء موڪيءَ مٿ اٿيا
مٿارا تنهن ساء اڇن مر سنبا هيو

* * *

اهو آهي شاه عبداللطيف ڀٽائي عليه الرحمة جن جي ڪلام جو هڪ مختصر باب، جو معنيٰ ۽ مطلب جي لحاظ سان هڪ بحر بيڪران آهي. ۽ جيئن شاه صاحب پاڻ فرمايو آهي ته

سي ٻوڇارا ٻر ڏيا سمنڊ سيوبو جن
آنڊائون عميق مان جو ڏي جواهرن
لڌائون لطيف چئي لعلون مان لهرين
ڪالهي قيمت تن، ملهه مهانگو آڻ جو

۽ عوام ان لاء هيءَ راه رکي ٿو.

ڏيو رسالو شاه جو جي آهي تفسير قرآن
يا رموز معرفت يا ڪي منجهس سر لهان
يا شريعت ۽ حقيقت جا ڏيا رستا عيان
يا انهيءَ ۾ ڏس پڙهي حب الوطن جا داستان

بهر صورت ٿيو رسالو راهبر ايمان جو
آه ٿيو ايمان شاهد مسلمان جي شان جو

Gul Hayat Institute

ڪهڙو ٿو چئي درد جو دنيا ۾ درمان ڪونه آهه؟
رنج آهي پر ٿيو راحت جو سامان ڪونه آهه؟
هر مصيبت ۾ ٿيو شامل فضل يزدان ڪونه آهه؟
ڪارمشڪل ڪيئن ٿئي آسان سو آسان ڪونه آهه؟

روهه ۾ ڪجهه رڙهه ته آڏو هوت هڻ ايندو هلي
سيئي ڀڄن پار جن دهشت ۾ آهي دل جهلي

عشق جا عاشق لکي آهن لکين ويا داستان
ڪن ٻروڙي مام مخفي ڪن ڏنو آهي عيان
راز قدرت جي ٿيا انداز جا ڪي رازدان
پنهنجي دردن کي ڪري هرڪو ويو آهي بيان

پر سڀني کان شاهه جي طرز نگارش آهه ٻي
حق جي رستي ۾ هن جي ڪهڙو ڪاوش آهه ٻي

ڪٿ پنهل جا پار پڇندي سور سسئيءَ جا ڪٽي
محبتن مهار خاطر تار ۾ ٿو هٿ هڻي
چت چنيسر کي رکي ليلا ٿي ليلائڻ وڃي
جوڳين جي جوءِ پڇندي ڳالهيون تن جون ڳڻي

مينڌري جي لاهه موسل ٿي ٿو اوجاڳا ڪري
ٻول ٻيجل جو ٻڌي سورٺ ٿيو سڏڪا ڀري

ڪيئن ڪي وسريون وطن جون هنڪي ويڙهيون واڙهون
هيچ ٿيون هن جي نظر ۾ محل توڙي ماڙيون
هن ڪٿيون ۽ ڪنهنبڙيون هرگز نه پٽ سان پاڙيون
ڪنهن طرح ڪي لڳل تن ۾ وطن جون تاڙيون

جي گهري ٿو ته ٿو ڀرين سو گهري سنڌ جو سڪا
ٻوهه چوي ٿو لاهه ڏينهن جي ستان ڏاتر ڏکار

Gul Hayat Institute

مختصر مطلب ته قصا سنڌ جا دهرائي ويو
سڀ مجازي سان حقيقي راز سمجهائي ويو
في الحقيقت حق سان هو پنهنجي لنئون لائي ويو
۽ وطن جي حب جو تاڪيد فرمائي ويو

شاه جو باعث انهيءَ اعلىٰ ۾ اعلىٰ شان ٿيو
۽ زبان سنڌ تي آن جو وڏو احسان ٿيو

هي ڏيئي پيغام هڪ ويو آهه جو داناءِ راز
تنهن مٿي جيڪو هلي ٿيندو آهوئي سرفراز
هت ۽ هت رهندو برابر آن جو عزو امتياز
مدح ۾ آن جي رهي تو ٿي غني نغمه طراز

شل هلون نقش قدم تي مرد حق آگاه جي
۽ ٿئي حاصل هدايت شل مهابي شاه جي

هن وقت جناب مسرور حسن صاحب ڪمشنر حيدرآباد ڊويزن، جو ساڳئي وقت تي شاه ثقافتي مرڪز جو پريزيڊنٽ به آهي، تنهن جي نيڪ راءِ اها آهي ته شاه جيڪي معرفت جا ماڻڪ پکيڙي ڇڏيا آهن تن کي موڙي مشابهت جي لحاظ سان مالها ئون مڙهيون وڃن. هيءَ انهي ڏس ۾ پهريون قدم آهي جيڪو انفرميشن ڊپارٽمنٽ جي طرفان کنيو ويو آهي ۽ ڪوشش اها آهي ته هن دفع شاه اسلامي اقدار بابت جيڪي چيو آهي سو جي سڀ نه ته به آن جو ڪو حصو عام جي آڏو آڻجي.

اها دعويٰ نه آهي ته ڪو هتي سڀني جواهرن کي جوتي آندل آهي، پر ڪتاب جي ضخامت ۽ وقت جي لحاظ سان جيڪو ڪم ڪيل

آهي سو الهيءَ ڏس ۾ هڪ ننڍڙي وک آهي ۽ جيئن مسافر منزل ۾ پهرين قدم آهستي، ڪٿي پوءِ تيز هلندو آهي، تيئن اميد اهائي آهي ته جو ڪم نيڪ نيتيءَ سان ڪيو ويو آهي سو سگهو ئي وڃي پايہ تڪميل تي پهچندو.

آخر ۾ جنهن خدا رسيده بزرگ انهيءَ راهه جي رهنمائي فرمائي آهي آن جي حضور ۾ عقيدت جي اظهار ڪي ۾ سعادت سمجهيو وڃي ٿو.

شهہ ڀٽائي گهوٽ اي آل عليءَ جا نيڪ آل
سڀ ولايت ۽ ڪرامت جا سريا توکي ڪمال
جنکي احسن ٿا چون، سي شاهه سڀ سريئي خصال
سنڌ ۾ توکي چون ٿا آهين تون لالن جو لال

ٿيو خدا جي حڪم سان تنهنجو برابر اتصال

معرفت جي ماڻڪن جي وٽ ورا هيندڙ لطيف
راز بي انداز قدرت جا سڻائيندڙ لطيف
گمرهن کي رهہ هدايت جي ڏيکاريندڙ لطيف
من کي نيئي پار ٻرين جي ٻچائيندڙ لطيف

تنهنجي ڪتن جو ملڻ مشڪل ٿيو آهي مثال

شاعران سنڌ جو تون آهين افسر خوب خوب
نقش پا تنهنجو اسان لئہ آهہ رهبر خوب خوب
تنهنجو ٿيو رمزو معانيءَ ۾ ته دفتر خوب خوب
ٿيو عروس سنڌ وٽ هي واهه زيور خوب خوب

ڇا سندس جڳ مڳ جلا ۽ ڇا سندس جوت ۽ جمال

Gul Hayat Institute

مرتبو حاصل وڏو ٿيو حافظ شيراز کي
پر ڏسي ها ڪاش تنهنجي شعر جي انداز کي
سوز تنهنجي کي سڃاڻي ها پر وڙي ساز کي
تنهنجي قدمن ۾ قلم پنهنجي ڪري ها ناز کي

تنهنجي زهد و اتقا جو آهي هيءُ حاصل مآل

دفتر معنيٰ چوان يا آهي شربت انگبين
شعر تنهنجو ٿيو شريعت جي امانت جو امين
ڇا به آهي، آهي ليڪن مونکي ٿيو اهڙو يقين
جيسين قائم آسمان ۽ آهي گردش ۾ زمين

تيسين اچڻون ناهي ٿيو سنڌي زبان تي ڪو زوال

گنج تنهنجو شاهه ٿيو قرآن جو تفسير آهه
جنهن ڪان ٿئي روشن جهان گويا آها تنوير آهه
ڇا معانيءَ ۾ مڪمل ڇا سندس تطهير آهه
ويئي وڌي جنهن ڪان زبان سنڌ جي توقير آهه

شعر تنهنجي جي سچائي ڪنهن به ڪا حد ڪمال

تنهنجي هر هڪ بيت جو هر لفظ ٿيو الهام آهه
معرفت جو ۽ حقيقت جو منجهس پيغام آهه
الف جنهنجي ابتدا ۽ الف تي اتمام آهه
يعني اول تا به آخر هڪ خدا جو نام آهه

حق جي تعليم ڏاران پيو نه اُن ۾ قيل و قال

واقعن تي ٿو جڏهين پنهنجو قلم تون وارئين
ڪٿ پنهل تي ۽ پاڻ تون تي ڪٿ سسئي ڏيکارئين
يا ته ليلا تي ڪٿي پرور اڳيان پو ڪارئين
يا وطن جي ياد ۾ هر هر هنجهون ٿو هارئين

زخم خورده جيڪي دليون تن جو تو ڪيو اندمال

شل وطن وارن کي اهڙي ڪا سعادت اچ سري
تنهنجي نسخي کي اٿن هٿ ۾ ڪٿي رهبر ڪري
آه هيئن لاريب تن تان هر مصيبت ڪر ٽري
باليقين هر دو جهان ۾ تن جي جهڪر ٻٽ پري

تنهنجي در تي ملتجي آهي غني ڏيو خسته حال

جنهن الاهي عشق ۾ هن سونهاري سيد جوڳي ٿي جبل جهاڳيا، ساموندي
سفر ڪيا ۽ تڙ تڪيا ۽ چيو ته

اول آخر آهه هلڻون مولکي هوت ڏي

سو نيٺ هن لنهجي تي پهتو ته

عاشق معشوقن جي وٽي ويهه ڳري
جم ورچي جڏئين سندي دوست دري
ڏيندا پڪي پاجهه جي، وينده ٻپ ٺري
اسان تان نه سري، توڪيئن سري سهرين
* * *
عاشق معشوقن جو وٽي ويهج سير

Gul Hayat Institute

اچي ڀڄندءِ ڀاڻهين ، ڀرتا ڀري ڀر
ڀلائن سندو ڀير ، رهبر ٿيندءِ راهه ۾

عاشق معشوقن جو وٺي ويهج در
اچي ڀڄنده سپرين لهندءِ سر سير
ڀلائيءَ جو ڀير رهبر ٿيندءِ راهه ۾
عاشق معشوقن جو وٺي ويهه دڪاڻ
ڀڃ ڀيش ڀرين جي اٿيءِ وجهي پاڻ
ته تون ٿئين ساڻ ، سدا رهه سرخرو
عاشق معشوقن جو وٺي ويهج گهٽ
جم ورچي ڇڏئين موکيءَ سندو مٽ
ڪري سرجي سٽ ، پيچ ڪي پياليون

عاشق معشوقن جو وٺي ويهج رند
پياريندءِ پاڻهي ميخاني جو منڊ
ڪيم ڪيڄ تون ڪنڌ اوڏو ٿي آن ڪي

۶ آخر دوست جي ديدار جو اميدوار ٿي چوي ٿو

توجنهن جي ذات تن ڀڻ آهي تنهنجي
فاذڪروني اذڪرڪم اي ڀروڙج ڀات
هت ڪاتي ڪُڙ وات ڀڄڻ ڀر ڀرين جي

عاشقن الله جي سدا وائي وات
فاذڪروني اذڪرڪم تن ۾ اها ذات
الهيءَ ڪان ڪنهن ساعت، سڄڻ ويل نه وسري

۽ ان الهن پنڌن کان ٻوءِ جي وجود ۾ وڃڻ کان اڳ ۾ به اوهين ته سنڌس حق ٻين نگاهن ڏسي ور ڏو ته -

نحن اقرب اليه من حبل الوريد -

۽ فرمايائون ته:-

طالب ڪثر منه سر روميءَ ڇڪو آهي
تاڙي جي لاهي ته منجهم مشاهدو ٿئي

* * *

طالب ڪثر منه سر، ايءَ روميءَ جي اوطاق
جي پيهي در فراق ته منجهم مشاهدو ٿئي

* * *

ووڙيم سڀ وڻان ٻار ڪارڻ جت جي
والله بکل شيءُ محيط ايءُ آرهاٽيءَ اهڃاڻ
سڀ ۾ پنهون پاڻ، پيونام پروچ ري

* * *

جان پيهي ڏنم پاڻ ۾ ڪري روح رهاڻ
تان لڪو ڏونگر ڏيهه ۾ نڪا ڪيچين ڪاڻ
پنهون ٿيس پاڻ، سسئي تان سور هوا

* * *

پر گهر پاسو ڪري پيچ پريان ڪر پاڻ
سو تان توئي ساڻ جه لئه جفا ٿون ڪرين

* * *

شل الله تعاليٰ سڀني کي اها هدايت ڏي جو اسين انهيءَ ٻارڀري هاديءَ جي هدايت تي هلون ۽ ثواب دارين حاصل ڪريون -

Gul Hayat Institute

ڀٽ شاهه ۾ شاهه لطيف جي ورسي جي موقعي تي محفل موسيقي.

Gul Hayat Institute

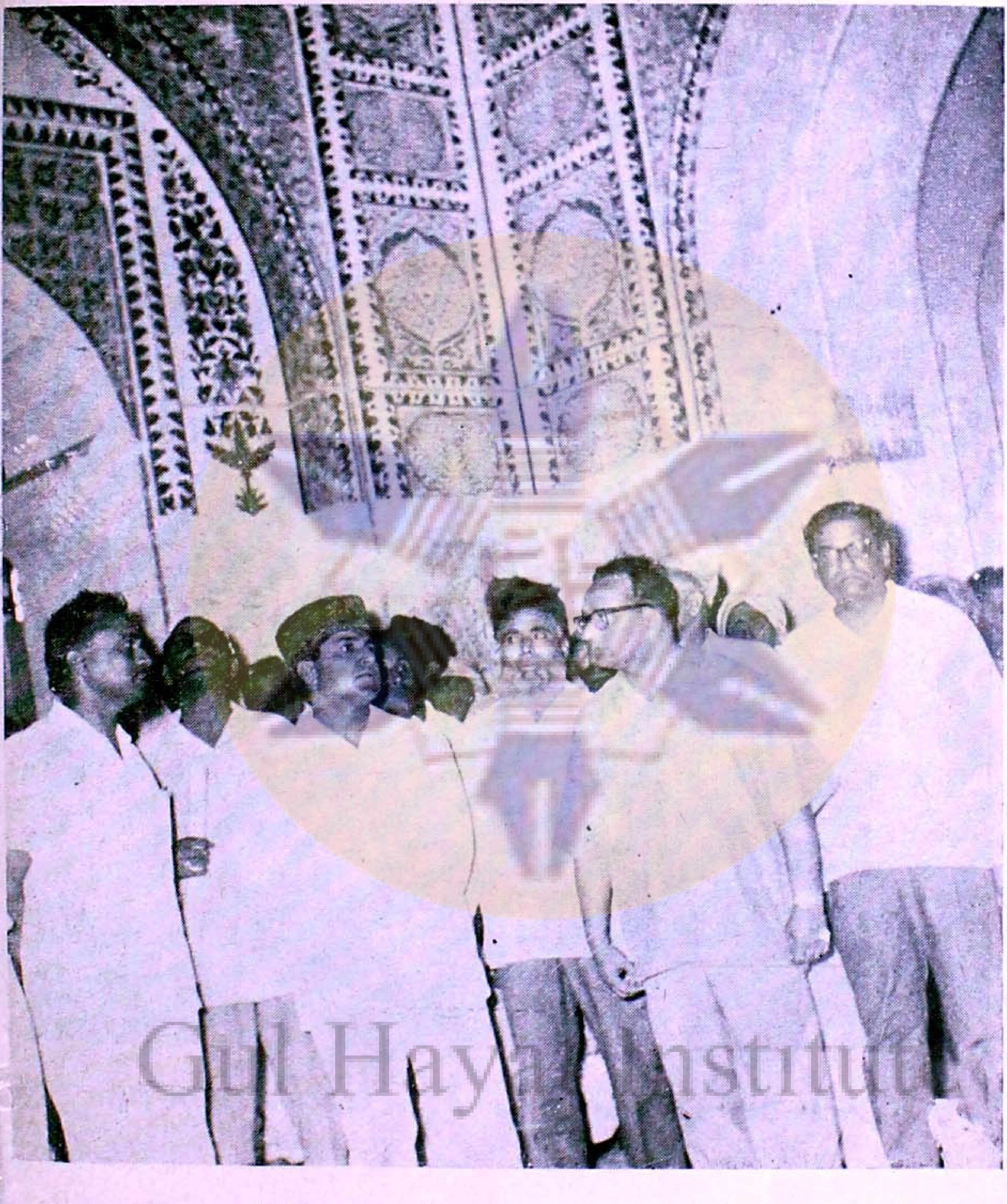

درگاه شريف جو اندروني منظر ڊويزنل ڪمشنر ۽ ٻيا آفيسر مرمت جي ضرورتن جو جائزو وٺي رهيا آهن.

Gul Hayat Institute

حصہ نظم

Gul Hayat Institute

Gul Hayat Institute

سلام عقيدت

السلام اي شاعر مشرق سلام   السلام اي صاحب عالي مقام
السلام اي اوليائن جا امام   السلام اي پاڪ ذات و پاڪ نام

ڪامل و اڪمل ولي توتي سلام
نازش آل علي توتي سلام

مالڪ صبر و رضا تو تي سلام   رهبر راهِ بقا تو تي سلام
مخزن مهر وفا تو تي سلام   مصدر صدق صفا تو تي سلام

تابع حڪم خدا تو تي سلام
شاڪر رنج و بلا تو تي سلام

چاره ساز بيڪسان تو تي سلام   ياور درماندگان توتي سلام
تاجدار عاشقان تو تي سلام   سنڌ جا روح روان تو تي سلام

بحر حڪمت جي شناور تي سلام
معرفت جي پاڪ دفتر تي سلام

پاسبان قصر و ايمان تي سلام   رهنماء راه عرفان تي سلام
مظهر انوار يزدان تي سلام   پيڪر تصوير قرآن تي سلام

السلام اي دين احمد جا نقيب
السلام اي مير مرسل ﷺ جا حبيب

راه حق جا رهنما تو تي سلام   صاحب جودو سخا توتي سلام
منبع افضل و عطا تو تي سلام   صدر اعظم صوفيا تو تي سلام

السلام اي راز حق جا راز دار
السلام اي شاعريءَ جا شهر يار

محسن سنڌي زبان تو تي سلام   باغ سنڌ جا باغبان توتي سلام
علم جا گوهر گران تو تي سلام   واعظ جا دوبيان تو تي سلام

نازش بزم سخن تو تي سلام
زينت هر انجمن تو تي سلام

Gul Hayat Institute

نذر عقيدت

اي طلبگار حقيقت معرفت جا رهنما
شهه ڀٽائي گهوٽ سهڻا مرحبا صد مرحبا

سنڌ کي ٿيو ناز آهي شاهه تنهنجي ذات کي
فخر انهيءَ ناز تي ڪريان اهو بلڪل بجا

دفتر معنيٰ جو گويا بحر بي پايان تون
ڇا ڪريان تعريف تنهنجي اي سخنور سنڌ جا

تون ولين ۾ ولي سرتاج صوفين جو چوان
سا زبان آهي ڪٿي پوري ڪري تنهنجي ثنا

صفح دنيا تي رهندو تنهنجي تقويٰ جو مثال
صابر و شاڪر آهيءَ تي جا خدا جي ٿي رضا

معرفت جي بزم تو ڪان ٿي سدا سينگاريل
حق جي تعليم ڏيئي تو ڪيو حق آشنا

شعر ۾ ندرت شعاريءَ جو ٿيو تو کي ڪمال
همسريءَ جي ڪو ڪري دعويٰ ته ٿي ڪوڙي آها

نفس جي نفسانيت نابود ٿي هن ڪان ٿئي
عشق جا شعلا آڻن ۽ ناس ٿئي حرص و هوا

تو مس دل کي بنائي سون خالص جو مثال
شعر تنهنجو شاهه سچ پچ آهي نسخه ڪيميا

وير ۽ ويڇا وڃائي دل منجهان دوئي ڪيئي
صلح ڪل جا ڪل سبق ثابت ٿيو هن مان صفا

سمجهہ ڪهڙي؟ جا نہ سمجهي شاهہ تنهنجي شعر کي
سمجهہ وارن کي ٿئي هن مان ٿي حاصل رهنما

جي ڪري جاڙون جبل تہ بہ تنهنجي منزل ڪيچ ڏي
تنهنجي پيرن کي ڪري پانهون نہ سگهيا ڏاڪڙا

ويس مارئي ۾ ٻڌائين داستان حب الوطن
تيو اشارو آهہ، آن ۾ سڀ وطن تان ٿيو فدا

عشق جي دريا جو آهي تو ڏنو سهڻو مثال
ٿيو مرڻ حق پر ٻڏيءَ جا تو چيو پيڙا ٿيا

راهہ جو ريجهڻ رسڻ جا سو چنيسر ۾ چٽو
جن رسايو راهہ کي سي ڪيئن رلي رڻ ۾ پيا

سين سائل ۾ سڻايا سور تو سورٺ، سندا
مثل سومل جي رهين ٿو عشق ۾ اڳرو سدا

ڪٿ پسايو پاڻ تو نوريءَ سندو آهي نياز
سو ٻڌائي عجز آزي مان ٿئي ٿو جا عطا

سنڌ وارن تي اهو تنهنجو وڏو احسان آهہ
آهہ ٿيو سنڌي زبان کي تو ڪان ئي حاصل بقا

شاهہ ٿي تعليم تنهنجي هڪ بهار بي خزان
تر و تازه ٿي رکي جا سنڌ جو گلشن سدا

معدن حڪمت جو آهين شاهہ تون ئي ڪانڪن
گنج تنهنجي ۾ ڏنم گوهر هزارين بي بها

Gul Hayat Institute

تنهنجي بيتن ۾ پريل تفسير ٿيو قرآن جو
فيضور جنهن کان هزارين شاه ٿيا توڙي گدا

در حقيقت معجزي کان ڪي مٿي تنهنجو ڪلام
ڪنهن به شاعر کان ادائي ڪين جا تنهنجي ادا

فهم انساني سچائي شاه تنهنجو شان ڪينءَ
سا خبر آهي خدا کي درحقيقت آهين ڇا

من مهابي مهر تنهنجي ميٺڻ منهنجون مديون
درخدا جي آه منهنجي با ادب هيءَ التجا

قابل تعظيم هي در قابل تڪريم تون
جي غني سڄڻ آهي پي هت ٿيا آهن گدا

هديہ عقيدت

شاعران سنڌ جو تون آهين رهبر يا لطيف
صوفين ۾ ڪونہ ڪو تنهنجي برابر يا لطيف
عاشقان حق جو تون آهين افسر يا لطيف
آهين بحر علم جو تون لئي شناور يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان ٿو ڪونہ همسر يا لطيف

* * *

Gul Hayat Institute

چو ڻ ٿئي نازان توتي سنڌ ۽ سنڌي زبان
بخش جنهنکي آهه ٿيو تو کان حيات جاودان
جي ڻ پيدا راز مخفيءَ جا ٿئين ها راز دان
گنج حڪمت مان ڪيڏي ها ڪير گوهر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونه همسر يا لطيف

* * *

شعر ۾ باريڪ لڪتن تي رسي تنهنجي نگاه
تنهنجي تلميحن اشارن تي چوي دل واه واه
شاعريءَ جي مملڪت جو تون برابر بادشاه
آسمان علم جو اڪمل تون اختر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونه همسر يا لطيف

* * *

شعر تنهنجي جو مٿانهون هن ڪري ٿيو مرتبو
جو ڪلام پاڪ ۾ تنهنجو ڪيو تفسير تو
عبد ۽ معبود جو توکان تفاوت ٿيو ڇٽو
راز جي قدرت رکيا تون تن جو ماهر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونه همسر يا لطيف

* * *

علم عرفان جي حقيقت کي ڪيو تو بر ملا
آهه ڇا راز تصوف تنهنکي تو کوليو صفا
سا سٽائي صاف جيڪا ٿي شرع جي اقتدا
نڪتهٔ تحقيق جو تون لڪتهٔ پرور يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونه همسر يا لطيف

Gul Hayat Institute

طالب تحقيق خاطر راهبر تنهنجو ڪلام

ابتدا نام خدا سان آهي عبرت اختتام
تو پڙهي دل سان پرائي فيض هن مان خاص عام
حق جي تعليم سان پر تنهنجو دفتر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونہ همسر يا لطيف

* * *

زهدو تقويٰ ۾ ملڻ آهي عبث تنهنجو مثال
خوش رهين هر حال ۾ توڙي ٿيو جي خستہ حال
تو ڀوليو ڪين ڪي دنيا سندو مال و منال
سور ۾ سختيون پسند ڪيا پنهنجي خاطر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونہ همسر يا لطيف

* * *

سنڌ ۾ تون جين ۾ ٿئين والي ولايت جو ڌڻي
تيئن نہ ڪو آهي ٻيو ڪامل ڪرامت جو ڌڻي
باليقين تو بعد نہ آيو ڪو هدايت جو ڌڻي
ٿيا طريقت جا طريقا توکان ظاهر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونہ همسر يا لطيف

* * *

جنهن امارت کي ڇنو ڪيو تون آهو آهين امير
بادشاهي ۾ ڪان مٿي ڪنهن مرتبي وارو فقير
رهبر عالم چوان توکي چوان تو دستگير
تون خدائي حڪم جو ٿيو آهين مظهر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونہ همسر يا لطيف

Gul Hayat Institute

ڪير آهي جيڪو پنهنجي سر جي قرباني ڪري
ڪير آهي جو اچي ڏڙ کي اڏيءَ تي تو ڏري
ڪامندي ڪوري ۾ آهي ڪير جنهنجي دل ڏري

تو سوا ڏسجي نه ڪو اهڙو تو ڏهسر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونه همسر يا لطيف

* * *

ڪير آهي جو گهڙي ڪن ۾ تو گهاتوءَ جي مثال
ڪا پڙين ڏاران وڃائي ڪير پنهنجو روئي حال
آهه وڏجارن سوا تي زندگي جنهنجي وبال

سنهن خدا جو سو ته تون داتا جو دلبر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونه همسر يا لطيف

* * *

ديس ڏارئين ۾ رهين تو ويس مارئي جو وني
قيد ۾ جا بند ۾ ساڳي آها سختي سني
جان پنهنجوءَ تي جلائي بره واري تو بني

پر ڪڏي تو ڪين هرگز پاڪ پاهر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان تو ڪونه همسر يا لطيف

* * *

Gul Hayat Institute

هر گهڙي توکي ڏسان ٿو سوز ۾ ساڙي ۾ تون
رات جو راڻي جي خاطر روج ۾ راڙي ۾ تون
ڏينهن جو هڪلون ڪندو هلندو هلين هاڙي ۾ تون
ساٿ سورن جا ڪٺي ڏوريا تو ڏولگر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان ٿو ڪون همسر يا لطيف

* * *

لعل تي ليلا وچايو ور نہ ورسايس وري
هار تي هر ڪي تہ تنهنڪي سور ۾ سختي سري
ڪيرتون ڪارون ڪندي منڌ نيٺ ويئي آت مري
تو تہ روئي پنهنجو ريجهايو چنيسر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان ٿو ڪون همسر يا لطيف

* * *

ڪير آهي ساز تي سر چي ڏنو جنهن سر اچي
سور سورٺ جان ڪٽي سو پاڻ ٿيو پختو پچي
پول پيچل سان پڏل تي مرد ٿيي پيئو مچي
جيئن تہ مون جاچي ڏٺو سو تون دلاور يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان ٿو ڪون همسر يا لطيف

* * *

دور تنهنجو شان آهي عقل کان ادراڪ کان
ڪيئن ڀلا تعريف تنهنجي ڪو ڪري سگهندو بيان
عام توکي عام لفظن ۾ ڪري ٿو پيو عيان
مرتبو تحقيق چائي تنهنجو داور يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان ٿو ڪون همسر يا لطيف

Gul Hayat Institute

دل منجهان اهڙي صدا نڪري ٿي منهنجي ٻار ٻار
معرفت جي مئي منجهان ڪا سرڪ تون ساقي پيار
ٿي وڃان مدهوش، مدهوشيءَ ۾ پسجي جلوه يار
تون عطا ڪر منهنجي دل کي اهڙو اوجر يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان ٿو ڪوبہ همسر يا لطيف

* * *

اي "غني" دل سان چوُ تنهن نڪتہ پرور تي سلام
طالب - حق بي ريا محبوب - داور تي سلام
جو سخي صاحب سخا جو اهڙي سرور تي سلام
بي بدل عالم، ولي، سهڻا سخنور يا لطيف
سنڌ ۾ تنهنجو ڏسان ٿو ڪوبہ همسر يا لطيف

Gul Hayat Institute

باهتمام جي - اي - مجددي سپرنٽينڊنٽ مغربي پاڪستان
گورنمينٽ پريس ڪراچي ۾ ڇپيو ۽
ڊائريڪٽر محڪمه اطلاعات، مغربي پاڪستان، حيدرآباد
ريجن طرفان شايع ڪيو ويو.

Gul Hayat Institute

Gul Hayat Institute

ذخیرہ
لاہور پاکستان

درگاه شاه عبداللطيف ڀٽائي

Gul Hayat Institute

ذخیرہ
لاہور پاکستان

درگاھ شاہ عبداللطيف ڀٽائي

Gul Hayat Institute